

Comparison of the Thought Process of Ayatollah Khamenei in Addressing Research on Generational Gaps Regarding the Analysis of the New Iranian Generation

Ali Kashani^{*1} | Ali Dehchali² | Sina Fereydooni³

DOR: 20.1001.1.22516972.1403.32.65.8.9

65

Vol. 32
winter 2024
P.P: 175- 223

Research Paper

Received: 18 April 2023
Revised: 26 January 2025
Accepted: 25 February 2025
Published: 19 February 2025

ISSN: 2251-6972
E- ISSN: 2645-5196

Abstract

Revolutions around the world are often shaped by the demands for specific values and ideals by the people. The attachment or detachment of future generations to these values plays a fundamental role in the advancement or decline of revolutions. In this context, analyzing the new generation's attachment in Iran to the ideals of the Islamic Revolution will guide politicians and elites in planning for this generation. This research aims to compare the thought processes of two conflicting perspectives regarding the new Iranian generation's attachment to the values of the Islamic Revolution, highlighting their similarities and differences: 1. The prevailing perspective in research that posits a generational gap and the new Iranian generation's detachment from the values and ideals of the Islamic Revolution, and 2. The viewpoint of Ayatollah Khamenei, who believes in the commitment of the new generation to these values and ideals, suggesting that the new generation is even ahead of the previous generation of the Islamic Revolution. The methodology of this research is descriptive-analytical and employs a comparative study, utilizing the comparative model of Bardy to achieve this approach. The findings of this research indicate that there are both similarities and differences between these two perspectives. A careful examination reveals that the similarities are merely superficial, while the differences stem from factors such as "superficial versus in-depth analysis of the new generation's reactive behaviors," "attention or lack of attention to revolutionary affirmations," "consideration or disregard for a comprehensive comparative perspective in comparing the new generation with the pre-revolution era and other countries," "recognition or neglect of the divine nature of the new generation from an anthropological standpoint," "philosophizing to analyze the new generation," and "awareness or unawareness of the enemy's tactics and strategies for attacking the Islamic Revolution through the generational gap strategy."

Keywords: Generational analysis, Generation Z, generational gap, Ayatollah Khamenei

1. Corresponding Author: Imam Hussein University, Faculty of Social and Cultural Sciences, Hadith Velayat. ali.kashani@isu.ac.ir

2. Faculty of Social and Cultural Science, Imam Hossein University, Tehran, Iran.

3. Faculty of Social and Cultural Science, Imam Hossein University, Tehran, Iran.

Cite this Paper: Kashani, A., Dehchali, A., & Fereydooni, S. (2025). Comparison of Ayatollah Khamenei's Logical Thinking with Research on Generational Gap in Analyzing the New Generation of Iranians. *Research in Islamic Education Issues*, 32(65), 175–223.

Publisher: Imam Hussein University

 Authors

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقارنة المنطق الفكري للسيد آية الله خامنئي في مواجهة الأبحاث التي

تتحدث عن الفجوة الجيلية بالنسبة لتحليل الجيل الجديد الإيراني

على كاشاني^١ | على دهشالي^٢ | سينا فريدونى^٣

DOR: 20.1001.1.22516972.1403.32.65.8.9

رقم
٦٥

المجلد ٣٢

شتاء ١٤٤٦

I

ورقة البحث

I

تاريخ الاستلام: ١٤٤٤ / ٣ / ١١

تاريخ المراجعة: ١٤٤٦ / ٥ / ٢٥

تاريخ القبول: ١٤٤٦ / ٨ / ٣٠

تاريخ النشر: ١٤٤٦ / ٩ / ٢٠

ISSN: 2251-6972
E- ISSN: 2645-5196

الملخص

غالبًا ما تتشكل الثورات في العالم نتيجة لمطالب محددة للقيم والمثل العليا من قبل الناس. إن ارتباط أو عدم ارتباط الأجيال القادمة بهذه القيم يلعب دورًا أساسيًا في تقدم أو انهيار الثورات. في هذا السياق، فإن تحليل ارتباط الجيل الجديد في إيران بمثل الثورة الإسلامية سيوجه السياسيين والنخب في التخطيط لهذا الجيل. تهدف هذه الدراسة إلى مقارنة المنطق الفكري لرؤيتين متعارضتين حول ارتباط الجيل الجديد الإيراني بقيم الثورة الإسلامية، مع تسليط الضوء على أوجه الشبه والاختلاف بينهما: ١. الرؤية السائدة في الأبحاث التي تفترض وجود فجوة جيلية وانفصال الجيل الجديد الإيراني عن القيم والمثل العليا للثورة الإسلامية، و٢. وجهة نظر السيد آية الله خامنئي التي تؤكد التزام الجيل الجديد بهذه القيم والمثل العليا، بل وتعتبر أن الجيل الجديد يتفوق على الجيل القديم للثورة الإسلامية. المنهجية المستخدمة في هذه الدراسة وصفية-تحليلية وتستخدم دراسة مقارنة، حيث تم الاستعانة بنموذج المقارنة لبردى لتحقيق هذا المنهج. أظهرت نتائج هذه الدراسة وجود أوجه شبه واختلاف بين هذين الرأيين. يكشف الفحص الدقيق أن أوجه الشبه سطحية فقط، بينما تتبع الاختلافات من عوامل مثل "التحليل السطحي مقابل التحليل العميق لسلوكيات الجيل الجديد التفاعلية"، "الاهتمام أو عدم الاهتمام بالثوابت الثورية"، "الاهتمام أو عدم الاهتمام بالمنظور المقارن الشامل في مقارنة الجيل الجديد مع فترة ما قبل الثورة ومع دول أخرى"، "الاعتراف أو الإغفال عن الطبيعة الإلهية للجيل الجديد من منظور أنثروبولوجي"، "الفلسفة من أجل تحليل الجيل الجديد"، و"الوعي أو عدم الوعي بأساليب العدو واستراتيجياته في الهجوم على الثورة الإسلامية من خلال استراتيجية الفجوة الجيلية".

الكلمات المفتاحية: التحليل الجيلي، الجيل Z، الفجوة الجيلية، السيد آية الله خامنئي.

١. ali.kashani@isu.ac.ir.

١. جامعة الإمام الحسين (ع)، كلية العلوم الاجتماعية والثقافية، مركز علوم وتكنولوجيا الحديث، طهران، إيران.

٢. كلية العلوم الاجتماعية والثقافية، جامعة الإمام الحسين، طهران، إيران.

٣. كلية العلوم الاجتماعية والثقافية، جامعة الإمام الحسين، طهران، إيران.

الاقتباس: كاشاني، على، دهشالي، على، فريدونى، سينا. (١٤٠٣). مقارنة المنطق الفكري لآية الله خامنئي في مواجهة البحوث التي تؤمن بالفجوة بين

الأجيال وبين تحليل الجيل الإيراني الجديد. البحث في قضايا التربية الإسلامية، ٣٢(٦٥)، ١٧٥-٢٢٣. DOR: https://dor1.net/dor/

20.1001.1.22516972.1403.32.65.8.9

الناشر: جامعة الإمام الحسين (ع) © المؤلفون هذه المقالة متاحة لك بموجب رخصة المشاع الإبداعي (CC BY).

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقایسه منطق فکری حضرت آیت الله خامنه‌ای در مواجهه با پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی

نسبت به تحلیل نسل جدید ایرانی

علی کاشانی^۱ | علی دهچالی^۲ | سینا فریدونی^۳

DOR: 20.1001.1.22516972.1403.32.65.8.9

شماره

۶۵

سال سی و دوم

زمستان ۱۴۰۳

صص: ۲۲۳ - ۱۷۵

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۲۹ فروردین ۱۴۰۲

تاریخ بازنگری: ۰۷ بهمن ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۰۱ اسفند ۱۴۰۳

تاریخ انتشار: ۰۱ اسفند ۱۴۰۳

شابا چاپی: ۶۹۷۲-۲۲۵۱

الکترونیکی: ۵۱۹۶-۲۶۴۵

چکیده

انقلاب‌های دنیا غالباً در پی مطالبه ارزش‌ها و آرمان‌های خاصی توسط مردم شکل می‌گیرند. تعلق یا عدم تعلق نسل‌های آتی به این ارزش‌ها، نقش اساسی در پیشرفت یا اضمحلال انقلاب‌ها ایفا می‌کند. در این میان، تحلیل تعلق خاطر نسل جدید در کشور ایران به آرمان‌های انقلاب اسلامی، راهنمای سیاستمداران و نخبگان در برنامه‌ریزی برای این نسل خواهد بود. این پژوهش به دنبال مقایسه منطق فکری دو دیدگاه متعارض پیرامون تعلق نسل جدید ایران به ارزش‌های انقلاب اسلامی و بیان شباهت‌ها و تفاوت‌های آن دو است: ۱. دیدگاه رایج پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی و رویگردانی نسل جدید ایرانی از ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب اسلامی ایران و ۲. دیدگاه حضرت آیت الله خامنه‌ای که قائل به پابندی نسل جدید نسبت به این ارزش‌ها و آرمان‌ها و بلکه جلوتر بودن نسل جدید نسبت به نسل قدیم انقلاب اسلامی است. روش پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی و از طریق مطالعه تطبیقی است که جهت تحقق این روش از مدل مقایسه‌ای بردی استفاده شده است. نتیجه این پژوهش نشان داد که شباهت‌ها و تفاوت‌هایی میان این دو دیدگاه وجود دارد که با بررسی دقیق آن مشخص شد شباهت‌ها صرفاً ظاهری بوده است و اما تفاوت‌ها ریشه در مواردی چون «سطحی‌نگری یا عمق‌نگری در رفتارهای دفعی نسل جدید»، «توجه یا عدم توجه به مؤیدات انقلابی»، «توجه یا عدم توجه به نگرش کلان تطبیقی در مقایسه نسل جدید با زمان قبل از انقلاب و نیز سایر کشورها»، «توجه یا عدم توجه به فطرت الهی نسل جدید از حیث انسان‌شناسی»، «فلسفه‌سازی جهت تحلیل نسل جدید» و «توجه یا عدم توجه به شگرد و آرایش جنگی دشمن برای حمله به انقلاب اسلامی از طریق راهبرد شکاف نسلی» داشته است.

کلیدواژه‌ها: تحلیل نسلی، نسل Z، شکاف نسلی، حضرت آیت الله خامنه‌ای.

۱. دانشگاه جامع امام حسین (ع)، دانشکده علوم اجتماعی و فرهنگی، مرکز علم و فناوری حدیث ولایت، تهران، ایران.

ali.kashani@isu.ac.ir

۲. دانشکده علوم اجتماعی و فرهنگی، دانشگاه امام حسین علیه السلام، تهران، ایران.

۳. دانشکده علوم اجتماعی و فرهنگی، دانشگاه امام حسین علیه السلام، تهران، ایران.

استناد: کاشانی، علی، دهچالی، علی، & فریدونی، سینا. (۱۴۰۳). مقایسه منطق فکری حضرت آیت الله خامنه‌ای در مواجهه با پژوهش‌های قائل

به شکاف نسلی نسبت به تحلیل نسل جدید ایرانی. پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، ۳۲(۶۵)، ۲۲۳-۱۷۵.

DOR: <https://dorl.net/dor/20.1001.1.22516972.1403.32.65.8.9>

نویسندگان

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع)

این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است

مقدمه و بیان مسئله

امروزه در میان نظریه‌پردازان علوم اجتماعی نظریه‌های گوناگونی مطرح شده است که هر کدام مبتنی بر مبادی، اصول، ریشه‌ها و چهارچوب نگرشی خود، سبک خاصی از تحلیل‌های اجتماعی را جهت بررسی واقعیت‌های عینی جامعه ارائه می‌دهند. در این بین منطق فکری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به عنوان یکی از اندیشمندان علوم اسلامی و اجتماعی، مبتنی بر مکتب اسلام ناب محمدی (ص)، با منطق فکری مستقلی از الگوها و منطق‌های تحلیلی مشهور جهان نظیر نظریات پدیدار شناختی، تبارشناختی و ... مطرح است.

یکی از واقعیت‌های عینی جامعه که تحلیل‌گران اجتماعی نظیر کارل مانهایم، امیل دورکیم و رونالد اینگلهارت به آن علاقه نشان داده و پیرامون آن نظرات و تحلیل‌های خود را ارائه داده‌اند موضوع نسل جدید جامعه و ارتباط آن با نسل گذشته خود است. در این میان به نظر می‌رسد تحلیل نسل جدید در مواجهه با نسل گذشته خود از دو حالت خارج نیست؛ حالت اول آنکه نسل جدید اهداف، راه و مسیر را از نسل گذشته خود تحویل گرفته، ادامه داده و تکمیل خواهند کرد؛ حالت دوم آنکه این نسل در نسبت با آن اهداف و مسیر نیل به آن‌ها دچار بی‌عملی، رکود یا انحراف گردیده است.

بنابراین دغدغه اصلی پژوهش حاضر، تحلیل نسل جدید ایرانی و ارتباط این نسل با ارزش‌ها، اهداف، آرمان‌ها، راه و مسیر نسل اول انقلاب اسلامی است. برداشت‌های اولیه این تحقیق نشان می‌دهد که پیرامون مسئله مذکور، دو جریان فکری وجود دارند؛ ۱. جریانی که معتقد است نسل جدید ایران اسلامی از ارزش‌ها، اهداف، آرمان‌ها و خواسته‌های نسل اول انقلاب روی‌گردان و از آن مسیر منحرف شده است. آن‌ها بر این باورند که نسل جدید در جامعه مدرن امروزی متأثر از جریان‌ها، وقایع اجتماعی و فرهنگ‌سازی‌های جدید به اهداف، آرمان‌ها، خواسته‌ها و دل‌بستگی‌هایی روی آورده‌اند که مستقل از نسل اول انقلاب اسلامی است و به کلی هدف و مسیر متفاوتی را دنبال می‌کند. یکی از برجسته‌ترین طلابه داران این طیف تحلیلی را می‌توان تقی آزاد ارمکی دانست که در خلال مباحث به برخی از نوشته‌های او اشاره خواهد شد.^۱ در حالی که جریان

۱ آزاد ارمکی استاد تمام دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران است.

دوم علیرغم تغییرات و تحولاتی که در جامعه اسلامی نسبت به گذشته مشاهده می‌شود، نسل جدید ایران اسلامی را ادامه‌دهنده همان ارزش‌ها، آرمان‌ها، باورها، اهداف و مسیر نسل اول انقلاب اسلامی معرفی می‌کند. (خامنه‌ای ۱۳۹۵) تفاوتی که در دو تحلیل متعارض مذکور مشاهده می‌شود، پژوهشگر را به «مقایسه منطق فکری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در مواجهه با پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی نسبت به تحلیل نسل جدید ایرانی» واداشت.

غلبه بر مشکلات موجود در جامعه و در ادامه پیشرفت به سوی اهداف، آرمان‌ها و چشم‌انداز انقلاب اسلامی مستلزم عنصر مهمی تحت عنوان «تحول» است؛ بنابراین با توجه به اینکه روحیه دوران جوانی از مهم‌ترین و اصلی‌ترین منابع تحول در هر جامعه به شمار می‌رود. (امام‌خامنه‌ای، ۱۴۰۰) توجه به نسل جدید از اهمیت مضاعفی برخوردار است. از طرفی نحوه بسترسازی برای جهت‌دهی نسل جدید در راستای نقش‌آفرینی در پیشرفت عرصه‌های گوناگون کشور تابع تصمیم‌گیری‌های بنیادین و سیاست‌گذاری‌های اساسی مسئولین است؛ از طرف دیگر نوع شناختی که نسل جدید نسبت به خود پیدا می‌کند در انگیزه و سوگیری در نقش‌آفرینی اجتماعی ایشان تأثیرات مهمی خواهد داشت؛ بنابراین بررسی نقاط افتراق دو منطق تحلیلی مذکور و در نتیجه ارائه علت اصلی این تفاوت تحلیلی در مواجهه نسل جدید با ارزش‌ها، آرمان‌ها و مسیر نسل اول انقلاب از اهمیت بالایی برخوردار است.

ثمره و نتیجه پژوهش جاری به لحاظ نظری برای تمامی اساتید، پژوهشگران و دانشجویان حوزه‌های علوم انسانی و علوم اجتماعی مفید فائده خواهد بود؛ چراکه دانش موجود در این حوزه را به لحاظ نظری بسط خواهند داد. همچنین به لحاظ کاربردی از یک طرف برای تمامی تحلیلگران اجتماعی، رهبران اجتماعی، مسئولین سیاسی و تصمیم‌گیران و از طرف دیگر برای نسل جدید به جهت شکل‌گیری نگرشی صحیح نسبت به نسل جدید ایران اسلامی قابل استفاده خواهد بود.

باتوجه به نکات فوق روشن شد که هدف اصلی پژوهش جاری درواقع پاسخ به یک سؤال اصلی و چهار سؤال فرعی است:

سؤال اصلی:

ریشه تفاوت در منطق فکری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای و پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی

پیرامون نسل جدید ایرانی در چیست؟

سؤالات فرعی:

۱. منطق فکری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در تحلیل نسل جدید و ارتباط این نسل با ارزش‌ها، آرمان‌ها و مسیر نسل اول انقلاب اسلامی چیست؟
۲. منطق فکری پژوهش‌های علمی قائل به شکاف نسلی در تحلیل نسل جدید و ارتباط این نسل با ارزش‌ها، آرمان‌ها و مسیر نسل اول انقلاب اسلامی چیست؟
۳. شباهت‌ها و تفاوت‌های دو منطق فکری مذکور در تحلیل نسل جدید چیست و تفاوت‌های آن از کجا ریشه می‌گیرد؟

ادبیات تحقیق

نسل

یکی از مهم‌ترین سؤالاتی که در حوزه مطالعات نسلی مطرح شده عبارت است از این که: «نسل چه دوره‌ای از زمان را در بر می‌گیرد؟» علاوه بر این باید به این سؤال نیز پاسخ داده شود که آیا در کنار مؤلفه سنی مؤلفه‌های دیگری نیز بر تعریف نسل و تمایز یک نسل با نسل‌های دیگر مورد توجه هستند؟ در این باره محققان علوم اجتماعی پاسخ‌های متعددی ارائه می‌کنند: به عنوان مثال بالس (۱۳۸۰: ص: ۲۳۸) فاصله میان والدین و فرزندانشان را سن بچه‌دار شدن می‌دانند که باید حدود سن بیست تا بیست و پنج سالگی را برای آن در نظر گرفت. برخی دیگر از اندیشمندان در تعریف یک نسل بر تجربه‌های مشترک تأکید ویژه‌ای داشته و فراتر از عامل سن نگاه می‌کنند. آن‌ها نسل را گروهی از افراد تعریف می‌کنند که از طرفی متعلق به یک دوره سنی خاص بوده و از طرف دیگر از تجربه‌های مشترکی برخوردار هستند. (بهار، ۱۳۸۶: ص: ۷)

نسل Z

در مطالعات نسلی، نسل‌های مختلف با فاکتورهای مختلفی توسط پژوهشگران از یکدیگر تفکیک می‌شوند به عنوان مثال نسل بیبی بومرها، نسل آلفا، نسل ایکس و ... همان‌طور که پیش از این نیز به آن اشاره شد، یکی از برجسته‌ترین فاکتورهای تعیین نسل‌ها، فاکتور سنی است.

بروژال و کارپنتر دو محقق هستند که بر عامل دوره سنی برای تفکیک نسل‌های مختلف جامعه تأکید داشته و نام نسل زد^۱ را بر نسلی می‌گذارند که پس از سال ۱۹۹۱ متولد شده‌اند. در واقع نسل زد اولین نسلی است که از بدو تولد با فناوری‌های ارتباطی نوین به صورت ملموس ارتباط برقرار کرده و در معرض میزان بی‌سابقه‌ای از فناوری قرار گرفت. (بهشتی، ۱۴۰۰: ص: ۱۳۸)

پژوهشگران علوم اجتماعی برای نسل زد ویژگی‌هایی را برمی‌شمارند. اگر چه قرائت‌های متفاوت و گاه متعارضی در بین آثار مختلف دیده می‌شود؛ اما می‌توان برخی محورهای مشترک را به عنوان ویژگی‌های محوری این نسل ذکر کرد: هویت متکثر، جامعه‌محوری، تمایل به گفت‌وگو، واقع‌بینی و بی‌اعتنایی به شالوده‌های سنتی جامعه برخی از محوری‌ترین ویژگی‌هایی است که امروزه محافل علمی برای این نسل ذکر می‌کنند. یکی از پژوهش‌هایی که در ایران مورد توجه محافل علمی قرار گرفته و به آن استناد می‌شود، پژوهشی است که مؤسسه مک‌کینزی^۲ درباره ویژگی‌های نسل زد انجام داده و آن را در سال ۲۰۱۸ در پایگاه اینترنتی خود منتشر ساخت. (مک‌کینزی و کومپانی، ۲۰۱۸)

تفاوت نسلی

مفهوم تفاوت نسلی به معنای اختلافی طبیعی در باورها، ارزش‌ها و هنجارهای میان نسل‌های یک جامعه در نظر گرفته می‌شود. در این بیان به صورت عمده تأکید بر جنبه‌های روان‌شناختی هر نسل بوده و عمده بروز ظاهری آن در عدم انطباق کامل رفتارهای دو یا چند نسل نسبت به یکدیگر شناسایی می‌شود. (اسپاک، ۱۳۶۴: ص: ۲۱)

شکاف نسلی

شکاف نسلی در فرهنگ آکسفورد به عنوان اختلافی در نگرش و رفتار جوانان نسبت به افراد سالمندتر تعریف شده است که موجب عدم فهم متقابل آنان نسبت به یکدیگر می‌شود و فرهنگ وبستر نیز آن را به عنوان اختلاف گسترده در خصلت‌ها و نگرش‌های میان نسل‌های مختلف قلمداد می‌کند. (معیدفر، ۱۳۶۷: ص: ۱۱)

1. Z Generation
2. McKinsey & Company

چهار چوب مفهومی

جامعه‌شناسی نسلی حوزه مطالعاتی نوینی بود که پس از خاتمه جنگ‌های جهانی و درگیر شدن جوامع اروپایی با معضلات اجتماعی پس از آن وارد مطالعات دانشگاهی شد. این روزها مباحث نسلی به فراخور مطرح شدن نسل زومرها^۱ یا نسل زد در دنیا مجدداً بازتاب بالایی پیدا کرده است. بررسی عمده ادبیات تولید شده در رسانه‌ها و پژوهشکده‌ها بیانگر آن است که ریشه‌های نظری یکسانی بر آن‌ها حکم فرما هستند. به همین مناسبت در این بخش آرا برخی اندیشمندان برجسته جامعه‌شناسی در حوزه مطالعات نسلی مورد بررسی قرار گرفته است.

امیل دورکیم^۲ یکی از اندیشمندانی است که مطالعات نسلی را مبتنی بر روایت تاریخی از روندهای اجتماعی پیش برد. او ابتدا به این مسئله پرداخت که در گذشته خانواده‌ها بزرگ‌تر بوده به گونه‌ای که سه نسل در کنار یکدیگر زندگی می‌کردند. ضمناً افراد در فضایی زندگی می‌کردند که تقسیم کار اجتماعی به گستردگی امروز اتفاق نیفتاده بود؛ بنابراین خانواده خود به مثابه یک واحد خود کفا عمده نیازهای خود را در درون خود تأمین می‌کرد. مثلاً فرزندان آموزش‌های لازم زندگی را در درون خانواده دیده و نیازی به مراجعه به نهادهای خارج از خانواده برای فراگیری آن‌ها احساس نمی‌کردند. در چنین شرایطی فرهنگ خانوادگی به راحتی به نسل‌های بعدی منتقل شده و وفاق نسلی مستحکمی وجود داشت. با شروع فرایند صنعتی شدن جوامع، خانواده نیز تحت تأثیر قرار گرفته و کارکردهای متفاوتی پیدا کرد. خانواده گسترده پیشین به خانواده هسته‌ای تبدیل شد تا در فضای خانه به جای سه نسل دو نسل در کنار یکدیگر زندگی کنند. چنین ساختاری انتقال فرهنگ پدر بزرگ‌ها و مادر بزرگ‌ها به نسل جدید را با دشواری مواجه ساخت. رفته رفته برخی کارکردهای سنتی خانواده به دلیل اقتضائات جامعه صنعتی و اشتغال والدین به نهادهای بیرون از خانواده سپرده شد. به عبارتی نسل جدید دچار نوعی انفکاک از نسل‌های پیشین شده و ارزش‌ها و رفتارهای متفاوتی را در پیش می‌گرفت. در نتیجه دورکیم بر این فرضیه تأکید می‌کرد که فرایند مدرن‌سازی شهرها و همچنین توسعه جوامع منجر به تحولات نسلی و در آینده وقوع شکاف نسلی در جوامع روبه توسعه خواهد شد. (دورکیم، ۱۹۷۳)

1 Zoomers

2 Émile Durkheim

کارل مانهایم^۱ متفکر آلمانی قدم بعدی را در راستای تعمیق ادبیات نسلی برداشته و اولین کسی بود که ایده نسل تاریخی را مطرح کرده و به مطالعه تحولات نسلی پرداخت. مانهایم بر این باور بود که ماهیت نسل‌ها به طور اجتماعی ساخته می‌شود. مانهایم دوره‌های زندگی را بر ساخت نسل‌ها تأثیرگذار می‌داند. به عقیده او سن ۱۷ سالگی را می‌توان نقطه آغاز یک نسل و سن ۲۵ سالگی را نقطه پایان شکل‌گیری ماهیت و هویت نسلی دانست. مانهایم افرادی را که در یک گروه سنی قرار دارند و ضمناً از دیدگاه‌های مشترک مبتنی بر تجربیات مشترک برخوردارند به‌عنوان یک واحد نسلی یاد می‌کند؛ بنابراین از دید او ممکن است افرادی در یک بازه سنی یکسان قرار داشته باشند، اما هم‌نسلی یکدیگر به حساب نیایند. او این گروه سنی - زیستی را دارای چند ویژگی مهم می‌داند: ۱. دارای محل مشترک در جریان اجتماعی و تاریخی است. ۲. سرنوشت و علقه مشترکی بر اساس طبقه‌بندی اقتصادی اجتماعی دارند. ۳. دارای هویت واحد بر اساس تجربه مشترک هستند. (عیوضی، ۱۳۹۴: ص: ۲۱)

پژوهش‌های نسلی در ادامه توسط رونالد اینگلههارت^۲ جامعه‌شناس آمریکایی گسترش بیشتری پیدا کرد. وی با مدعای تلفیق جامعه‌شناسی وبر و مارکس به مدل جدیدی در فهم تحولات اجتماعی در جامعه صنعتی دست یافت. او را باید یکی از پیشگامان جامعه‌شناسی نسلی بدانیم که در دهه‌های ۸۰ و ۹۰ میلادی پژوهش‌های خود در این حوزه را توسعه بخشید. به عقیده وی دگرگونی‌های فرهنگی امری تدریجی بوده و متأثر از نوع انتقال تجربه از نسلی به نسل دیگر اتفاق می‌افتد. او معتقد است که امروز این تغییرات فرهنگی هستند که مسیر جوامع صنعتی را تعیین می‌کنند. در نتیجه در دوران معاصر باید به این معنی برسیم که مؤلفه رشد اقتصادی به‌عنوان اصلی‌ترین هدف جامعه دیگر اهمیت پیشین خود را از دست داده و جای خود را به مؤلفه‌های فرهنگی داده است. (اینگلههارت، ۱۳۷۳: ص: ۴۹-۶۳)

تکه دیگر این پازل تحقیقاتی توسط مارگارت مید^۳ مردم‌شناس برجسته قرن بیستم جای‌گذاری شد. وی در کتاب خود با عنوان «فرهنگ و تعهد: مطالعه‌ای در شکاف نسل‌ها» به شکاف نسلی پرداخت. او مهم‌ترین مدعای خود را درباره نسل جوانان دهه ۶۰ میلادی مطرح کرد. به عقیده او

1 Karl Mannheim

2 Ronald Inglehart

3 Margaret Mead

سبک زندگی متفاوت آن‌ها به دلیل شکاف و فاصله نسلی واقع شده بین آن‌ها و نسل پدران‌شان که درگیر جنگ جهانی بودند واقع شده بود. مید بر این باور بود که نسل تاریخی قبل از جنگ دیگر به تاریخ پیوسته و تکرار نخواهد شد. آن نسل در دنیای بدون بمب و ماهواره و رسانه‌های جمعی جهانی زندگی می‌کردند؛ بنابراین قادر به درک تجربه نسل فرزندان خود نبودند. در واقع دنیای فرزندان به گونه‌ای تغییر کرده بود که امکان فهم مشترک را کاهش می‌داد. به همین دلیل مید شکاف نسلی را ناشی از تغییرات اجتماعی وسیع و عمیقی می‌داند که در دل اروپا رقم خورد و احتمال می‌داد که اگر چنین روندی در جای دیگری از دنیا نیز رخ دهد همین نتیجه به بار خواهد آمد. (سرود، ۱۳۹۳: ص: ۱۷-۱۹)

نتیجه‌گیری این بخش نشان می‌دهد، اندیشمندان علوم اجتماعی عمدتاً کنش نسل‌های موجود در جامعه را متأثر از محیط بیرونی می‌دانند. دورکیم در مطالعات نسلی، بر اهمیت ساختارهای اجتماعی و سیاسی در تعیین روابط مابین نسل‌های مختلف تأکید داشت. او معتقد بود نوع و سطح تعامل بین نسلی مبتنی بر ساختارهای اجتماعی تنظیم می‌شود. ما نه‌ایم اندیشمند دیگری است که این سنت فکری را ادامه داد. تفاوت او با دورکیم در این بود که افراد یک نسل را متأثر از بسترهای تاریخی و همچنین دوره‌های سنی می‌دانست. به همین دلیل در تبیین نظریه خود نیز از عبارت «نسل تاریخی» استفاده کرد. در این بین رونالد اینگلهارت جامعه‌شناس آمریکایی قائل به رابطه دیالکتیکی بین محیط بیرونی و بافتار درونی نسل‌ها قائل شد. او به‌نوعی مطالعات نسلی را یک گام فراتر برده و از دید تک‌بعدی ساختارگرا فاصله گرفت. باین وجود در مقام جمع‌بندی می‌توان مدعی شد که عمده اندیشمندان غربی همواره بر تأثیر ساختارها و تحولات اجتماعی بر روابط بین‌نسلی تأکید داشته و آن را مهم‌ترین عامل برانگیزاننده شکاف‌های نسلی و اجتماعی می‌دانند. به عبارت دیگر در مطالعات نسلی غربی انسان برساخته جامعه خود بوده و رابطه‌ای جبری مابین انسان و محیط اجتماعی وی حاکم است به نحوی که فهم نسل‌ها از طریق فهم ساختارها میسر خواهد بود. با چنین پیش‌فرضی حتی اگر مطالعات غربی وارد حوزه‌های روان‌شناسی فردی و اجتماعی نیز شده باشند عمدتاً فعل و انفعالات مغزی را نیز متأثر از شرایط بیرونی تصور می‌کنند.

روش پژوهش

همانطور که ذکر شد برای پاسخ به سؤال اصلی پژوهش لازم است در مرحله اول منطق فکری حضرت آیت الله خامنه ای و در مرحله دوم منطق فکری حاکم بر آثار علمی موجود در مورد مسأله پژوهش استخراج شده و مورد تحلیل قرار بگیرد. در ادامه در مرحله سوم شباهت ها و تفاوت های این دو دیدگاه مورد بررسی قرار گیرد و در نهایت ضمن مقایسه دو دیدگاه مذکور، علل اصلی تفاوت های تحلیلی ناظر به نسل جدید ایرانی مطرح شود. پژوهشگر باتوجه به فرایند مذکور از روش کیفی جرج اف بردی^۱ (۱۹۶۹) استفاده نموده است. این روش شامل چهار گام توصیف^۲، تحلیل^۳، هم جویی^۴ و مقایسه^۵ است. در مرحله توصیف، داده های اولیه مبتنی بر مشاهده متن یا پدیده فیش برداری شده و برای تحلیل در مرحله بعدی آماده می شوند. در گام تحلیل، داده هایی که تاکنون گردآوری شده است مورد تحلیل قرار می گیرند تا به سؤال فرعی اول و دوم پژوهش پاسخ داده شود. سپس در گام هم جویی، شباهت ها و تفاوت های داده هایی که مورد تحلیل قرار گرفته و فهم شده اند باهدف ایجاد چارچوبی برای مقایسه شدن و جهت پاسخ به سؤال فرعی سوم دسته بندی می شوند. در نهایت در گام آخر، با ملاحظه نقاط مورد توجه هر دو دیدگاه جهت پاسخ به سؤال فرعی چهارم و درواقع سؤال اصلی پژوهش مقایسه انجام می پذیرد. (کیخا و ذاکر صالحی، ۱۳۹۹: ص: ۶۳)

گام اول - توصیف (جمع آوری داده و استخراج گزاره های توصیفی)

مرحله اول: جمع آوری داده ها و استخراج گزاره های توصیفی

در این گام ابتدا لازم است داده های مورد نظر از دو دیدگاه مذکور جمع آوری گردد. سپس با مرور و بازبینی داده های گردآوری شده گزاره های توصیفی مرتبط با موضوع «تحلیل نسلی» استخراج شود.

1 George ZF Bereday

2 Description

3 Interpretation

4 Juxtaposition

5 Comparison

گزاره‌های توصیفی برآمده از پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی

جهت دستیابی به پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی حول حوزه «تحلیل نسل جدید» پایگاه‌داده‌های مطالعات نسلی نظیر مرکز مطالعات ارزش‌های جهانی^۱ و پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهاد دانشگاهی مورد جستجو قرار گرفت. پس از پایش پایگاه‌داده‌های مذکور و بررسی بالغ بر ۹۵۰ مقاله از حیث عنوان، چکیده و محتوا، تعداد ۳۶ مقاله برجسته داخلی و خارج از کشور در این حوزه مرتبط تشخیص داده شد و جمع‌آوری گردید.

جدول ۱- پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی احصاء شده حول موضوع تحلیل نسل Z

ردیف	عنوان	نویسنده	تاریخ
۱	مساله نسل‌ها	کارل مانهایم	۱۳۳۰
۲	تحول فرهنگ در جامعه پیشرفته صنعتی	رونالد اینگلهارت	۱۳۷۳
۳	بررسی سلسله مراتب ارزشی پدران و پسران در شهر مشهد	زین آبادی	۱۳۷۶
۴	تجدد و تشخیص	آنتونی گیدنز	۱۳۷۹
۵	فاصله نسلی و اختلافات خانوادگی	پناهی	۱۳۸۰
۶	بدن به مثابه رسانه هویت	آزاد ارمکی	۱۳۸۱
۷	فاصله گیری نسلی و تغییرات فرهنگی در جامعه شهری اصفهان	اسماعیلی	۱۳۸۱
۸	شکاف نسلی یا گسست فرهنگی	معید فر	۱۳۸۳
۹	رابطه بین نسلی در خانواده ایرانی	آزاد ارمکی	۱۳۸۳
۱۰	نسل‌ها و ارزش‌ها: بررسی و تحلیل جامعه شناختی تفاوت گرایش‌های ارزشی نسل جوان و بزرگسال	قاضی نژاد	۱۳۸۳
۱۱	دو جهان ایرانی: مسجد و کافی شاپ	آزاد ارمکی	۱۳۸۴
۱۲	بررسی نظام ارزشی جامعه ایران با تکیه بر نظریه نوسازی و تغییرات فرهنگی رونالد اینگلهارت	ملکی	۱۳۸۴
۱۳	بازشناسی مفاهیم نسل و شکاف نسلی	چیت ساز قمی	۱۳۸۶
۱۴	فرایند تغییر نسلی؛ بررسی فراتحلیل در ایران	آزاد ارمکی	۱۳۸۶
۱۵	شکاف نسلی و جوامع در حال گذار بررسی و تبیین شکاف نسلی در ایلام	کمربگی	۱۳۸۹

1 world values survey

ردیف	عنوان	نویسنده	تاریخ
۱۶	شکاف نسلی: توهم یا واقعیت	جان عزیزاده	۱۳۹۰
۱۷	بررسی کیفی شکاف نسلی ارزشی بین مادران و دختران در مشهد با تاکید بر ارزش های دینی	ربانی خوراسگانی و محمدزاده یزد	۱۳۹۱
۱۸	بررسی تاثیر رسانه ملی در ایجاد شکاف نسلی	صبوری خسروشاهی و توکلی نیا	۱۳۹۱
۱۹	بررسی شکاف نسلی و عوامل مرتبط با آن مورد مطالعه: دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان سراب	احمدی و احیایی	۱۳۹۲
۲۰	ارتباط بین شکاف نسلی در علاقه، آشنایی و بکار گیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در بین دختران دبیرستانی شهر گرگان و مادران آن ها	خمبه بینی، رستمی و آریایی	۱۳۹۳
۲۱	بررسی رابطه شکاف نسلی با میل به مصرف کالاهای فرهنگی میان نسل جوان با بزرگسال	مرادی و براتلو	۱۳۹۳
۲۲	بررسی پدیده شکاف نسلی و عوامل اجتماعی موثر بر آن در بین والدین و دانشجویان (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل)	حیدر آبادی، رمضانپور، مجتبی و فیروزمند	۱۳۹۴
۲۳	شکاف نسلی در ایران (مورد مطالعه خانواده های شهر گرمسار)	شیرین بیان، فتحی و پیراهری	۱۳۹۴
۲۴	شکاف نسلی و عوامل تاثیرگذار در میان دانش آموزان آموزشگاه های زبان انگلیسی منطقه جنوب شرق تهران	احمد شکوه و ترکی	۱۳۹۷
۲۵	تفاوت مصرف کنندگان مشروبات الکلی در نسل های مختلف جامعه لبنان	موسسه امرالد	۱۳۹۸
۲۶	نسل زد در فرانسه	موسسه امرالد	۱۳۹۸
۲۷	نسل زد و آینده سیاست در ایران	وزارت کشور	۱۳۹۹
۲۸	درباره نسل زد چه می دانیم	موسسه مطالعاتی Pew	۱۳۹۹
۲۹	نگرش به بدن: تفاوت یا تعارض نسلی (مطالعه نگرش بدن مندی نوجوانان در شهر تهران)	اعتمادی فرد و حسین زاده	۱۴۰۰
۳۰	نسل زد عربستان سعودی	عرب نیوز	۱۴۰۰
۳۱	نسل زد: آنها خواهان ثبات و اعتماد هستند. مطالباتشان را	مجله فوربز	۱۴۰۰

ردیف	عنوان	نویسنده	تاریخ
	برآورده کنید		
۳۲	نسل زد: کاربران واقعیت افزوده در امارات و عربستان سعودی تا سال ۲۰۲۵ افزایش خواهد داشت	مجله فوربز	۱۴۰۰
۳۳	نسل زد: چالش‌ها و فرصت‌ها برای اندونزی	موسسه مطالعاتی تاناتو	۱۴۰۰
۳۴	آیا نسل جدید روسیه کشور خود را مدرنیزه خواهد کرد؟	اندیشکده کارنگی	۱۴۰۰
۳۵	نسل زد در چین زین پس ساکت نخواهد نشست	موسسه بلومبرگ	۱۴۰۱
۳۶	نسل زد ایران در خط مقدم اعتراضات	موسسه مطالعات خاورمیانه	۱۴۰۱

در ادامه ابتدا متون مقالات مذکور به دقت مورد بررسی و مطالعه قرار گرفت و سپس داده‌های برآمده از این متون کدگذاری شدند. در این مرحله داده‌های گردآوری شده از مقالات مذکور مورد بازنگری قرار گرفته و موارد مرتبط با مسأله پژوهش استخراج گردید. جدول ۲ زیر نمونه برگزیده‌ای از گزاره‌های توصیفی مستخرج از ادبیات موجود در زمینه تحلیل نسل جدید را نشان می‌دهد.

جدول ۲ - نمونه متن و گزاره‌های مستخرج از پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی

عنوان مقاله / نویسنده	متن	گزاره
دو جهان ایرانی: مسجد و کافی شاپ (آزاد ارمکی)	در این دو فضای اجتماعی (مسجد و کافی شاپ) دو گونه ارزش‌های مختلف حاکم است.	شکاف بین نسلی در نسل جوان ایرانی
بررسی پدیده شکاف نسلی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن در بین والدین و دانشجویان (حیدر آبادی و همکاران)	همبستگی بین پایگاه اقتصادی اجتماعی و شکاف نسلی منفی بوده بدین صورت که هرچه پایگاه اقتصادی اجتماعی بیشتر باشد شکاف نسلی (در چهار بعد اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی) بین والدین و دانشجویان افزایش می‌یابد.	جایگاه اقتصادی خانوار عامل تعیین میزان شکاف نسلی بین فرزندان و والدین
درباره نسل زد چه می‌دانیم؟ (موسسه Pew)	نسل زد و نسل هزاره در قبال موضوعات روز دیدگاه‌های مشترکی دارند	شباهت دیدگاه نسل زد به نسل هزاره

گزاره‌های توصیفی برآمده از بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای

از آنجا که «تحلیل نسل جدید» موضوع اصلی مورد بحث و تحقیق در این پژوهش است، کلیدواژه‌هایی نظیر «نسل امروز» با ۷۹۳ نتیجه، «نسل جوان» با ۷۴۷ نتیجه، «نسل بعد» با ۶۸۸ نتیجه، «نسل آینده» با ۵۳۸ نتیجه، «نسل جدید» با ۳۶۳ نتیجه، «شکاف نسلی» با ۷۲ نتیجه و «گسست نسلی» با ۲۴ نتیجه از کلیدواژه‌های اساسی در این جستجو است؛ اما با توجه به اینکه واژه نسل در تمامی موارد فوق مورد استفاده قرار گرفته است، عبارت «نسل» به عنوان اصلی‌ترین و شامل‌ترین کلیدواژه جهت جستجو در تارنمای اختصاصی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای^۱ مورد انتخاب قرار گرفت و در نتیجه با این جستجو تعداد ۸۶۳ نتیجه به دست آمد. پس از مطالعه دقیق فیش‌های به دست آمده از بیانات معظم‌له، داده‌های نامرتبط با مسأله پژوهش از مجموع یافته‌های مذکور حذف شده و در نهایت ۱۷۷ واحد تحلیل مناسب تشخیص داده شد. در ادامه تمام ۱۷۷ واحد تحلیل به دقت مورد بازبینی و بررسی قرار گرفت و در نهایت گزاره‌های توصیفی استخراج شد. نمونه‌ای از متون و گزاره‌های توصیفی مستخرج از بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳- نمونه متن و گزاره‌های مستخرج از بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای

تاریخ	متن	گزاره
۱۱/۲۸/۱۴۰۰	زنده بودن انقلاب یعنی دلبستگی عموم مردم و نسل‌های جدید به آرمان‌های انقلاب که اگر این دلبستگی و ایستادگی نبود، دشمن نیازی نداشت این همه خباثت به خرج دهد، بنابراین دشمنی‌ها به علت پایداری و وفاداری ملت به اهداف انقلاب است.	دلبستگی نسل‌های جدید به آرمان‌های انقلاب
۰۷/۲۰/۱۴۰۱	[از قبیل] تولید واکسن، تولید ماسک، تأمین انواع و اقسام نیازها، و بعد کمک مؤمنانه به کسب و کارهایی که معطل شده بود، مردمی که نیازمند شده بودند؛ جوان‌های ما وارد میدان شدند، این نشان‌دهنده چه بود؟ دو چیز را نشان می‌داد: یکی اینکه ملت ایران بانشاط و زنده و سر حال است، دوّم اینکه ملت ایران متدین است، به مسائل دینی و ارزش‌های دینی پایبند است.	پایبندی نسل جوان امروز به مسائل و ارزش‌های دینی

1 farsi.khamenei.ir

۰۳/۰۳/۱۳۹۶	اکنون نیز همانند دهه شصت، جوانانی را می‌بینیم که با اشک و اصرار به دنبال حضور در عرصه دفاع از حرم هستند و انتقال روحیه و ارزش‌های دوران دفاع مقدس به نسل امروز نتیجه تلاش‌ها و زحمات مجموعه‌هایی است که برای انتقال خاطرات آن دوران فعالیت کردند.	تحقق انتقال روحیه و ارزش‌های دفاع مقدس به نسل امروز
------------	---	---

مرحله دوم: مقوله‌بندی گزاره‌های توصیفی

پس از طی کردن مراحل فوق، لازم است گزاره‌های توصیفی به دست آمده طبقه‌بندی شوند تا در گام بعدی مورد تحلیل قرار گیرند.

مقوله‌بندی گزاره‌های توصیفی پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی

در این بخش پس از احصاء گزاره‌های متنوع غیر تکراری از پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی، مفاهیم به صورت استقرائی مورد بازبینی قرار گرفت و در ۴۲ مقوله اصلی دسته‌بندی گردید. در ادامه ۴۲ مقوله اصلی ذیل سه بُعد توصیفات، پیش‌فرض‌های مؤثر بر تحلیل نسلی و مؤیدات طبقه‌بندی و خلاصه شد.

مقوله‌بندی گزاره‌های توصیفی بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای

در این بخش گزاره‌های توصیفی برآمده از مجموع بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای مورد مطالعه و بازبینی قرار گرفت و به صورت استقرائی در ۷۶ مقوله اصلی دسته‌بندی گردید. در ادامه مقوله‌های اصلی ذیل سه بُعد توصیف نسل جدید، پیش‌فرض‌های منطق تحلیل نسلی و مؤیدات تحلیل نسل جدید طبقه‌بندی و خلاصه شد.

باتوجه به اینکه محتوای گام‌های بعدی روش پژوهش شامل تحلیل، هم‌جواری و مقایسه جزئی از یافته‌ها و نتیجه‌گیری پژوهش است، در بخش‌های بعدی ضمن ارائه یافته‌ها گام تحلیل و هم‌جواری و ضمن ارائه جمع‌بندی و نتیجه‌گیری گام مقایسه تشریح خواهد شد.

یافته‌ها

همانطور که در بخش گذشته توضیح داده شد پس از جمع‌آوری داده‌های اولیه و سپس استخراج گزاره‌های توصیفی از هر دو دیدگاه مورد نظر، گزاره‌های توصیفی با رویکردی استقرائی به تفکیک هر دو دیدگاه مقوله‌بندی و در ادامه مقوله‌ها در سه بُعد کلی شامل توصیف

نسل جدید، پیش فرض‌های تحلیل نسل جدید و مؤیدات تحلیل نسل جدید طبقه‌بندی شدند. در توصیف نسل جدید به این سوال پاسخ داده خواهد شد که هر کدام از دو دیدگاه مذکور به نسل جدید چگونه نگاه کرده و چه ویژگی‌هایی را برای آن‌ها می‌شمارند؟ در تشریح پیش فرض‌های تحلیل نسل جدید، به این سوال پاسخ داده می‌شود که هر کدام از این دو دیدگاه از چه پیش فرض‌هایی در تحلیل خود در مورد نسل مورد نظر استفاده کرده‌اند و چه عواملی را مبنای تحلیل خود قرار داده‌اند؟ منظور از مؤیدات تحلیل نسل جدید، موارد و مصادیقی است که هر دو دیدگاه جهت استناد به مصادیق عینی در تحلیل خود استفاده نموده‌اند. جدول (۴) و (۵) مقوله‌بندی گزاره‌های استخراج شده دو دیدگاه را نشان می‌دهد.^۱

گام اول - توصیف (مقوله‌بندی)

مقوله‌بندی گزاره‌های توصیفی برآمده از پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی

با بررسی پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی، گزاره‌های توصیفی درمجموع ذیل ۴۲ مقوله اصلی و سه بُعد کلی طبقه‌بندی گردید. جدول (۴)

جدول ۴- مقوله‌بندی گزاره‌های توصیفی مستخرج از پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی

ابعاد	مقوله‌ها
تفاوت‌ها	نسل زد نسلی واقع گرا
	نسل اینترنت نسلی آگاه‌تر از والدین
	زبان ارتباطی نسل جدید زبانی متفاوت
	افزایش بزهکاری در نسل جدید نسبت به نسل های پیش از خود
	تقدس زدایی نسل زد از ارزش های نسل پیشین
	تفاوت هنجارهای عملی نسل جدید نسبت به نسل قبل
	تشابه / عدم تشابه باورمندی نسل جدید و نسل های پیشین (تعارض برخی دیدگاه‌ها)
	تعارض رفتار نسل جدید در بستر اجتماع با باورهای دینی وی
	عدم پذیرش ارزش‌های سیاسی نسل قبل توسط نسل جدید
	استقلال‌طلبی ویژگی برجسته نسل زد

۱. رویه ارائه یافته‌ها بر اساس گام‌های روش پژوهش بردی شامل گام‌های توصیف، تحلیل و هم‌جواری خواهد بود.

ابعاد	مقوله‌ها
تأثیرات فرهنگی و اجتماعی نسل جدید	صراحت لهجه نسل زد یکی از نقاط افتراق بارز با نسل های دیگر
	عدم پذیرش گزاره های فاقد استدلال و تحلیل
	تشابه زیبایی‌شناختی نسل جدید با نسل قبل
	کاهش منزلت سنت و مذهب در منظومه شخصیتی نسل جدید
	سرخوردگی اقتصادی و اجتماعی ناشی از حصار خانواده در نسل های جدید
	تأثیر روند توسعه بر تحولات نسلی
	مدرنیته و تقابل آن با سنت موجب تعمیق شکاف نسل ها
	شرایط شغلی عامل تعیین هویت فردی و اجتماعی در یک نسل
	شکاف طبقاتی و شرایط اقتصادی جامعه تعیین کننده نوع نگاه یک نسل نسبت به شرایط موجود و مطلوب
	ساختار سیاسی تعیین کننده میزان تشابه یا تعارض نسل جدید نسبت به پیشینیان
	موقعیت تحصیلی عامل بروز مطالبات جمعی
	تأثیر محیط بر فرهنگ
	نحوه بروز زن در جامعه
	احساس امنیت در جامعه
	نحوه ارتباط والدین و فرزندان
	میانگین جایگاه اقتصادی خانواده یکی از فاکتورهای اساسی در مطالعات آینده پژوهانه نسلی
	سرعت تحولات اجتماعی و انقلاب رکن ثبات یا تنش اجتماعی و شکل گیری جنبش های جدید
	رویکرد دولت حاکم نسبه به جامعه بین المللی متأثر از فضا سازی های رسانه عامل تحریک بسیج توده ای در نسل ها
	سرعت فراگیری ابزارهای فناوری بستری برای تحولات کنترل نشده نسلی در جامعه
	شبکه‌های اجتماعی یکی از مهم ترین بسترهای بروز اجتماعی نسل زد
	ساختارهای آموزشی و تربیتی خارج از خانواده عامل ایجاد تعارض ارزشی و هنجاری نسل زد با والدین
میراث	گزارش روزنامه‌های رسمی جمهوری اسلامی مبنی بر شکاف نسلی
	تجمع پاساژ کوروش به‌عنوان جشن آخر سال تحصیلی
	تجمع اسکیت سواران شیرازی سال ۱۴۰۱
	کاهش شرکت در مراسم‌های مذهبی

ابعاد	مقوله‌ها
	اعتراضات سال ۱۳۹۶
	تغییر در تیپ ظاهری
	تشییع جنازه مرتضی پاشایی
	اقبال به حضور در مراکز اجتماعی مدرن گزارش ۱۳۹۹ وزارت کشور مبنی بر شکاف عمیق نسلی

با توجه به ابهام و اختصار برخی عناوین ذکر شده در جدول فوق به نظر میرسد در این مرحله از توصیف لازم است با ادبیات حاکم بر پژوهش‌های نسلی در داخل و فضای بین‌المللی در یک قالب خلاصه و موجز آشنا باشیم. از این رو در ادامه به‌طور خلاصه به روایت برخی از گزاره‌های مطرح شده در این حوزه پرداخته خواهد شد:

❖ نسل‌های مختلف در جامعه ایرانی در حوزه ارزشی و اعتقادات با یکدیگر همسو هستند. این درحالی است که عمده تفاوت‌ها به حوزه عمل اجتماعی اختصاص می‌یابد.

❖ فضای جامعه بر تحولات نسلی تأثیر بسزایی دارد؛ به‌عنوان مثال نسل جوانانِ اوایل انقلاب به دلیل تغییرات اجتماعی گسترده تحولات چشمگیری را تجربه کردند. امروز نیز نسل جوان به دلیل تغییر فضای جامعه متأثر از فناوری‌های نوین ارتباطی بر مدار تحول قرار گرفته است.

❖ وضعیت اقتصادی جامعه یکی از مولفه‌های مهم و تأثیرگذار در تحولات نسلی است. به گونه‌ای که اگر نسلی در دوره کودکی خود با مشکلات اقتصادی خانواده دست و پنجه نرم کرده و دائماً در فشار معیشتی زیسته باشد، در آینده به نسلی محافظه کار تبدیل خواهد شد. اما نسل‌هایی که دوران کودکی خود را در فضای کم‌التهاب معیشتی گذرانده و از رفاه نسبی برخوردار بوده‌اند، بی‌پروا تر وارد زندگی اجتماعی شده و گزینه‌های متفاوتی برای تعیین مسیر آینده خود خواهند داشت.

❖ واقع‌گرایی در نسل جدید به مراتب بیشتر از نسل‌های پیشین است تا آن‌جا که حتی در مواجهه با امور هنجاری جامعه به خود جرئت تقابل داده و از تقدس‌بخشی به آنان خودداری می‌ورزد.

- ❖ برخی بر این باور هستند که جامعه ایرانی امروز در حال تجربه یک شکاف عمیق نسلی است. این در حالی است که عده دیگری در مقابل این گزاره را مردود دانسته و سخن از تفاوت نسلی به میان می‌آورند. دسته سومی از محققان نیز مدعی گسست فرهنگی بوده و تحولات را به همه نسل‌ها به صورت موازی قابل تعمیم می‌دانند.
- ❖ برخی از مطالعات صورت گرفته تفاوت نسل‌های مختلف را در عرصه عمل ترسیم می‌کنند در حالی که نتایج برخی تحقیقات موبد توسعه اختلافات به حوزه نظر هستند.
- ❖ برخی از پژوهش‌های به عمل آمده رابطه مستقیمی مابین قدرت اقتصادی خانوار و سطح وقوع شکاف نسلی بین والدین و فرزندان برقرار می‌سازند. در حالی که بررسی‌ها حاکی از وجود برخی پژوهش‌های جامعه‌شناختی مدعی رابطه غیرمستقیم بین اقتصاد خانوار و شکاف نسلی هستند.
- ❖ برخی از کارشناسان علوم اجتماعی تفاوت الگوی مصرف دو نسل را مصداقی بر تحقق شکاف نسلی می‌دانند اما در مقابل عده دیگری از جامعه‌شناسان سطح تفاوت ایجاد شده در الگوهای مصرف را تنها در حد تفاوت دانسته و حکم به تعارض نسل‌ها نمی‌دهند.
- ❖ در برخی تحقیقات سخن از شکاف درون نسلی به میان می‌آید این در حالی است که عمده پژوهش‌های صورت گرفته به بررسی شکاف یک نسل و نسل‌های دیگر می‌پردازند. به عنوان مثال در مقاله «مسجد و کافی شاپ؛ دو جهان ایرانی» یک نسل به دو گروه متعارض تقسیم شده و ارزش‌های دو گروه یادشده کاملاً در مقابل هم به تصویر کشیده می‌شوند.

مقوله‌بندی گزاره‌های توصیفی برآمده از بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای

با بررسی دقیق و مکرر داده‌های برآمده از مجموعه بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، گزاره‌های توصیفی درمجموع ذیل ۷۶ مقوله و ذیل سه بعد کلی شامل توصیف نسل جدید (خصوصیات نسل جدید، اشتراکات نسل جدید و قدیم و امتیازهای نسل جدید نسبت به نسل قدیم)، پیش‌فرض‌های منطق تحلیل نسلی و مؤیدات منطق تحلیل نسلی (پیشرفت‌های برجسته

علمی، شرکت در جلسات مذهبی، معنوی و دینی و شرکت در مظاهر مربوط به جمهوری اسلامی و انقلاب (طبقه‌بندی گردید. جدول (۵))

جدول ۵- مقوله‌بندی گزاره‌های توصیفی از مجموع بیانات حضرت حضرت آیت‌الله خامنه‌ای

مقوله‌ها	عناوین کلی	بعد اول
پشتوانه و لشکر انقلاب اسلامی (۱۳۷۷)، پاک‌گوهر، دارای میل به معنویت و مصر به حفظ تقوا (۱۳۷۹)، آماده‌حق‌پذیری (۱۳۸۱)، هشیار، حساس، بیدار، آگاه و حاضر در صحنه (۱۳۸۱)، عدم گرفتاری به فسادهای متعارف جهانی (۱۳۸۵)، دارای دلبستگی و گرایش به آرمان‌ها و اهداف انقلاب اسلامی (۱۳۸۵)، شناخت هدف و آرمان‌ها (۱۳۸۵)، چشمه شور، نشاط، حیات و انگیزه ناشی از ایمان (۱۳۸۸)، نخبه و تحصیل‌کرده (۱۳۸۹)، اهل استقامت در ادامه‌دادن راه انقلاب (۱۳۹۰)، آشنا به ریشه تاریخی و سابقه تاریخی حرکت انقلاب (۱۳۹۱)، دارای نیاز فطری به دین و تقوا (۱۳۹۲)، چشمه ابتکار و نوآوری (۱۳۹۵)، چشمه حرکت و فعالیت در عرصه‌های گوناگون (۱۳۹۵)، آماده برای دل‌کندن از تعلقات دنیایی برای ارزش‌های انقلاب (۱۳۹۵)، دارای تفکر انقلابی (۱۳۹۶)، دارای عزم راسخ برای به اوج رساندن ایران اسلامی (۱۳۹۷)، دارای زیربنای عمیق و گرایش دینی و ایمانی، مستعد و کارآمد و آماده به کار (۱۳۹۷)، دارای احساس مسئولیت و تعهد آگاهانه (۱۳۹۷)، دارای جسارت و جرئت حرکت و اقدام (۱۴۰۰)، دارای قدرت تحلیل و فهم حوادث، بالغ، عاقل، خردمند و اهل تفکر (۱۴۰۱)، پایبند به مسائل و ارزش‌های دینی (۱۴۰۱)	خصوصیات نسل جدید	توصیف نسل جدید
آرمان‌خواهی، شور، نشاط، ایمان، نیرو و آمادگی حق‌پذیری یکسان نسل جدید با نسل قدیم (۱۳۷۹)، شبیه نسل جوان جبهه در برابر امتحانات (۱۳۸۵)، احساسات و عواطف نسل جدید به اندازه نسل قدیم (۱۳۹۰)، انتقال ارزش‌های دفاع مقدس به نسل جدید (۱۳۹۶)، روحیه جوان امروز مانند نسل جوان میدان جنگ (۱۳۹۵؛ ۱۴۰۱)	اشتراکات نسل جدید و قدیم	
اقدام بیشتر جوان امروز برای جبهه‌ای مشابه جنگ تحمیلی، انگیزه بیشتر، دارای تجربه تاریخی بیشتر (۱۳۸۸)، بصیرت، فهم و آگاهی بیشتر (۱۳۸۸؛ ۱۴۰۱)، اعتماد به نفس بیشتر (۱۳۹۰)، عقلانیت، پختگی، سنجیدگی و کارشناسی بیشتر (۱۳۹۰)، روحیه یکسان با نسل اول در عین نبودن کوره انقلاب (۱۳۹۵)، ایستادگی نسل جدید با وجود تمام شگردهای مقابله با ایمان (۱۳۹۵)، ایمان بیشتر، شکوفایی استعداد بیشتر، اقتدار بیشتر، آمادگی بیشتر (۱۳۹۶)، بهتر ساختن کشور توسط نسل جدید (۱۳۹۷)	امتیازهای نسل جدید نسبت به نسل قدیم	

بعد اول	عناوین کلی	مقوله‌ها
پیش‌فرض‌های منطق تحلیل نسلی		میزان پایداری ارزش‌های انقلاب اسلامی (۱۳۷۹،۰۹،۱۲)
		نیاز فطری جوان به حق، حقیقت، معنویت و دین (۱۳۹۲،۰۸،۲۹؛ ۱۳۸۱،۱۱،۱۵)
		انتقال تجربه‌های نسل به نسل در یک ملت (۱۳۹۷،۰۷،۱۲؛ ۱۳۹۰،۰۵،۱۶؛ ۱۳۸۸،۰۸،۱۲)
		میزان رشد آگاهی، تعقل و خردمندی در نسل جدید (۱۴۰۱،۰۸،۱۱؛ ۱۴۰۰،۰۲،۲۱؛ ۱۳۹۵،۰۹،۰۳؛ ۱۳۹۰،۰۵،۱۹؛ ۱۳۸۸،۰۸،۱۲)
		اصالت جامعه انقلابی و اثرگذاری آن بر تربیت نسل (۱۳۹۷،۱۱،۲۲؛ ۱۳۹۶،۰۹،۰۱؛ ۱۳۹۶،۰۵،۱۲؛ ۱۳۸۱،۱۱،۱۵؛ ۱۳۸۰،۰۲،۱۲)
		مبتنی بودن حرکت انقلاب اسلامی بر معتقدات دینی و فطری (۱۳۹۰،۰۵،۱۹)
		میزان استمرار ایمان در نسل جدید (۱۳۹۷،۱۱،۲۲؛ ۱۳۸۸،۰۸،۱۲؛ ۱۳۸۲،۰۵،۰۸؛ ۱۳۷۹،۰۲،۰۱)
		نیاز جوان به کار و تلاش با شور، هیجان و انگیزه (۱۳۹۸،۰۸،۱۲؛ ۱۳۹۵،۰۳،۲۶)
		میزان پایداری جوان نسل جدید به ارزش‌های انقلاب اسلامی (۱۴۰۱،۰۷،۲۰؛ ۱۴۰۰،۱۱،۲۸؛ ۱۳۹۷،۰۷،۱۲)
		کلان‌نگری و دیدگاه تطبیقی نسبت به نسل جوان ایرانی (۱۴۰۰،۱۱،۲۸؛ ۱۳۹۵،۰۵،۳۱؛ ۱۳۸۵،۰۸،۲۱)
مؤیدات منطق تحلیل نسل جدید	پیشرفت‌های برجسته علمی	سلول‌های بنیادین، تولید واکسن کرونا، تولید موشک نقطه زن، شهدای جوان دانشمند هسته‌ای
	شرکت در جلسات مذهبی، معنوی و دینی	پیاده‌روی اربعین، راهپیمایی جاماندگان اربعین، سرود سلام فرمانده، عزاداری‌ها، مراسم‌های تاسوعا و عاشورا و دسته‌های عزاداری، مراسم‌های گسترده احیاء شب قدر و قرآن سرگرفتن، مجالس دعا و تضرع، نمازهای جماعت مساجد، اعتکاف‌ها

مقوله‌ها	عناوین کلی	بعد اول
به راه‌انداختن راهپیمایی نهم دی‌ماه توسط جوانان، سجده به خدا در لحظه پیروزی مسابقات ورزشی به‌عنوان یک شعار اسلامی در رسانه جهانی، حفظ حیا و حجاب اسلامی در ورزش بین‌المللی، اهدای مدال ورزشی بین‌المللی به خانواده شهدای دفاع از امنیت، شستن جنازه‌های کرونایی، تولید ماسک در بحران کرونا، کمک مؤمنانه به کسب‌وکارهای تعطیل‌شده دوران کرونا، دفاع از میهن و نقش‌آفرینی در عرصه امنیت‌آفرینی، کمک به جبهه مقاومت، حضور در عرصه‌های جهاد فرهنگی، کمک‌رسانی در حوادث طبیعی مانند سیل، زلزله و کرونا، اردوهای جهادی، حضور فعال انجمن‌های اسلامی جوان در عرصه‌های اجتماعی، احترام به مسئولین کشور، راهپیمایی روز قدس بعد از احیاء شب قبل و اقامه نماز جمعه در گرما به زبان روزه، اجتماع چند هزارنفره بسیج در استادیوم، راهپیمایی ۲۲ بهمن	شرکت در مظاهر مربوط به جمهوری اسلامی و انقلاب	

گام دوم - تحلیل

پس از جمع‌آوری داده‌ها، استخراج گزاره‌های توصیفی و درنهایت مقوله‌بندی آن‌ها، گزاره‌های به‌دست‌آمده به دقت مورد بررسی قرار گرفت و پژوهشگر تلاش نمود تا با استفاده از رویکرد تحلیلی در روش پژوهش بردی، منطق تحلیلی نسل جدید و ارتباط آن با نسل گذشته خود را در دو دیدگاه مورد نظر مورد بررسی قرار داده و ارائه دهد.

منطق تحلیل نسلی در پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی

بررسی تفصیلی داده‌های برآمده از پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی بیانگر برخی نکات تحلیلی است که در ادامه به آن‌ها اشاره می‌شود:

- ❖ مطالعات رسمی و دانشگاهی در حوزه تحولات نسلی در ایران از سال ۱۳۷۳ با انتشار کتاب اینگلهارت جامعه‌شناس آمریکایی آغاز شد. چهارچوب پژوهش‌های صورت گرفته در ایران نیز عمدتاً متأثر از نگاه حاکم بر اثر مذکور بوده است چرا که حوزه تمرکز اینگلهارت مطالعه ارزش‌های نسلی است؛ لذا در سال‌های متمادی دهه هفتاد تا به امروز همواره ارزش یکی از محورهای کلیدی مطالعات نسلی در ایران بوده است.
- ❖ تعداد آثاری که شکاف نسلی را در ایران تأیید می‌کنند به مراتب کمتر از آثاری است که نسبت نسل‌های مختلف ایرانی را با عبارت‌های دیگری نظیر تفاوت نسلی، گسست فرهنگی،

فاصله نسلی و برخی دیگر از کلیدواژه‌ها تبیین می‌کنند. این مسئله بیانگر آن است که برآیند تحقیقات دانشگاهی تا کنون وجود شکاف نسلی را در ایران تأیید نکرده است.

❖ بررسی‌ها حاکی از آن هستند که نتایج تحقیقات نسلی وابستگی معناداری به مکان انجام تحقیقات داشته‌اند. به‌عنوان مثال تحقیقات نسلی در تهران عمدتاً متمایل به تأیید گزاره شکاف نسلی بوده؛ اما در شهرهای دیگر معمولاً این فرضیه رد شده است. ضمن اینکه در خود تهران نیز تحقیقات صورت گرفته نتایج متفاوتی را در محله‌های مختلف نشان می‌دهند؛ بنابراین به نظر می‌رسد سطح توسعه و همچنین میزان نفوذ فرهنگ مدرن در جامعه مزبور بر نتایج تحقیقات تأثیرگذار خواهد بود. به همین دلیل برآیند تحقیقات انجام شده بیانگر این واقعیت هستند که ممکن است در ایران به وضعیتی شبیه یک چهل‌تکه فرهنگی رسیده باشیم که لزوماً آن چه بر تهران و کلان‌شهرها حاکم است را نتوان بر دیگر نقاط کشور تعمیم داد.

❖ به نظر می‌رسد تحقیقات نسلی در ایران را می‌توان به چهار دسته تقسیم کرد: پژوهش‌هایی که مدافع شکاف نسلی هستند، پژوهش‌هایی که سخن از گسست فرهنگی به میان می‌آورند، پژوهش‌هایی که قائل به تفاوت نسلی هستند نه شکاف و پژوهش‌هایی که مسیر پیشروی جامعه ایرانی را منتج به وقوع شکاف نسل‌ها می‌بینند.

❖ مرور جدول فوق این گزاره را در ذهن مخاطب تقویت می‌کند که تولید ادبیات دانشگاهی مویید شکاف نسلی اولاً پدیده‌ای نوین نبوده و حداقل سه دهه در ایران سابقه دارد. ضمن اینکه نقاط عطف چنین موج‌های نخبگانی در ایران عمدتاً هم زمان با تحقق برخی نقاط عطف سیاسی بوده است. به‌عنوان مثال تحقیقات نسلی در دوره اصلاحات قوت مضاعف گرفته و حتی شخص رئیس‌جمهور در سال ۱۳۷۸ از واژه "گسست نسلی" استفاده می‌کند. در دوره دولت یازدهم و دوازدهم نیز مجدداً ادبیات نسلی تقویت شد تا آن جا که رحمانی فضلی وزیر کشور دولت دوازدهم در اظهارات رسمی خود "شکاف عمیق نسلی" را مورد تأیید قرار داد.

❖ به نظر می‌رسد پژوهشگران ایرانی تا کنون نتوانسته‌اند به اتفاق نظر درباره سویه تأثیرگذاری مؤلفه‌های مختلف بر روابط بین‌نسلی دست یابند. به عنوان مثال برخی رابطه مستقیمی بین موقعیت اقتصادی خانواده و وقوع شکاف نسلی برقرار کرده‌اند در حالی که برخی تحقیقات کاملاً در تخالف با این فرضیه موضع‌گیری کرده و رابطه عکس بین دو طرف معادله برقرار می‌کنند. همین اختلاف نظر درباره تأثیرگذاری مؤلفه‌هایی نظیر دین، سیاست، فرهنگ و همچنین رسانه بر فراز و فرود پدیده شکاف یا تفاوت نسلی نیز به چشم می‌خورد. نکته مهم این است که منتقدان فرضیه شکاف نسلی محققان گروه مقابل را به لحاظ علمی و همچنین روش پژوهش تخطئه می‌کنند. در نتیجه باید اذعان کنیم که جامعه دانشگاهی در ایران از تفاهم روشی و همچنین ادبیاتی در حوزه مطالعات نسلی بازمانده است.

❖ به نظر می‌رسد هر چه آثار پژوهشی به سمت تأکید بر شکاف نسلی در ایران پیش رفته‌اند جنبه هشدارآمیز بیشتری پیدا کرده و سخن از تهدیدی برای تمامیت نظام سیاسی حاکم بر ایران به میان می‌آورند؛ بنابراین به میزانی که محققان از سر طیف شکاف نسلی به سمت تفاوت نسلی یا فاصله نسلی و حتی رد تفاوت‌ها پیش روند، بیانگر تخطئه ترسیم فضای بحرانی در قاموس نظام سیاسی ایران هستند. به عنوان مثال در جدول بالا برخی محققان اختلافات موجود بین نسل‌ها را پدیده‌ای مثبت و منجر به رشد تلقی کرده‌اند در حالی که طیف دیگری از تحقیقات تحولات نسلی موجود را در همه سال‌های پس از انقلاب دال بر تقابل ارزشی و گفتمانی نسل‌های جدید با نظام سیاسی حاکم قلمداد کرده‌اند.

❖ پیش‌فرض‌های نظری حاکم بر ادبیات نخبگانی غرب و برخی از پژوهشگران بومی حاکی از این هستند که به مرور زمان باید رفته‌رفته تحقیقات دانشگاهی به اتفاق نظر بیشتری در حوزه نسلی رسیده و نهایتاً همه نخبگان حکم به شکاف نسلی بدهند. این در حالی است که باتوجه به اطلاعات موجود در جدول بالا از سال ۱۳۷۳ تا به امروز روند پژوهش‌های نسلی روندی تناوبی بوده و سیر یکسانی به سمت تشدید تفاوت‌ها نداشته است؛ بنابراین سیر

تاریخی و مرور ادبیات پژوهشی تا به امروز بیانگر نوعی حرکت دورانی و دوری نسبت به مطالعات نسلی در داخل است.

❖ به نظر می‌رسد محققان مطالعات خود درباره تفاوت یا شکاف نسل‌ها را در دودسته نظر و عمل پی گرفته‌اند. تقریباً در عمده تحقیقات تفاوت عملکردها نسل جدید با نسل‌های گذشته مورد تأیید واقع شده است؛ اما در حوزه نظر همچنان اختلاف نظر قابل توجهی بین پژوهشگران وجود دارد. برخی نسل جدید را هم نظر با نسل قبلی به تصویر می‌کشند در حالی که برخی نسل جدید را در تقابل نظری با نسل‌های پیشین قلمداد می‌کنند. این در حالی است که شکاف نسلی عمدتاً زمانی اتفاق می‌افتد که نسل‌ها ارتباط نظری خود را ازدست داده باشند. ضمن اینکه باید بر این نکته نیز تأکید کرد که پژوهش‌های انجام گرفته عمدتاً تفاوت‌های نظری را تا مرز شکاف نسلی نپذیرفته و طبیعی می‌دانند.

❖ به نظر می‌رسد در تقابل دو گفتمان مدعی شکاف و نافی آن یک عامل مهم وزن بیشتری به اقلیت قائل به شکاف بخشیده است و آن اینکه پیروان این مشرب فکری توجه مضاعفی به مصادیق بیرونی و ماده ازای سبک زندگی در جوانان داشته و در تأیید فرضیه‌های خود تکیه قابل توجهی به جریانات حاکم بر جامعه داشته‌اند. اما در طرف مقابل با کم توجهی به مصادیق بارز فرضیه‌ها مواجه هستیم. به عبارتی وزن موید در تأیید شکاف نسلی در خلال تحقیقات انجام شده بیش از وزن مؤیداتی است که طرف مقابل در رد شکاف به آن‌ها اشاره می‌کند.

جمع‌بندی منطق تحلیلی پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی

با بررسی‌های انجام شده در ادبیات پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی، تحلیل نسل جدید موارد ذیل به عنوان محورهای اصلی منطق تحلیلی ایشان ارائه می‌گردد:

نمود ظاهری جامعه: از مجموع شاخصه‌های ذکر شده در مقالات این گونه به نظر می‌رسد که نمودهای ظاهری جامعه، یکی از پایه‌های اصلی شکل‌دهنده در تحلیل یک نسل در جامعه به حساب می‌آید. به عنوان مثال نحوه حضور زنان در جامعه. زنان در تحلیل نسلی غربی نقش منحصر به فردی ایفا می‌کنند. به عنوان مثال زمانی که آلن تورن فرانسوی در دهه ۸۰ به تهران

سفر کرد، هویت و عملکرد زنان به‌ویژه دانشجویان دختر ایرانی را یکی از عوامل اصلی تعیین آینده تحولات اجتماعی قلمداد کرده بود؛ بنابراین زنان می‌توانند نقش مهمی در تعیین سمت‌وسوی روابط بین‌نسلی در جوامع ایفا کنند.

نوع و کیفیت روابط خانوادگی: یکی از مؤلفه‌های مهمی که بر تحلیل نسلی به‌خصوص در ادبیات برگرفته از محافل علمی غربی تأثیر بسزایی دارد، نوع و کیفیت روابط خانوادگی است. به عبارتی ساده یا پیچیده بودن روابط خانوادگی و همچنین میزان استقلال خانواده‌ها یا وابستگی آن‌ها به سایر کانون‌های اجتماعی تعیین‌کننده سنخ روابط بین‌نسلی از همسویی تا تعارض نسلی خواهد بود.

سطح توسعه‌یافتگی جامعه: روابط نسل‌های مختلف یک جامعه رابطه تنگاتنگی با سطح توسعه‌یافتگی آن جامعه دارد. به‌عنوان مثال جوامع توسعه‌یافته آستن شکاف و گسست نسلی خواهند بود و در مقابل جوامع کمتر توسعه‌یافته مصونیت بیشتری نسبت به این آسیب اجتماعی دارند.

تغییرات محیط اجتماعی: محیط در تحلیل نسلی یکی از عوامل اثرگذار و تعیین‌کننده است چنان که به‌عنوان مثال برخی اندیشمندان متأثر از این نگاه در آثار خود از تعبیری نظیر نسل تاریخی و معرفت عصری استفاده کرده‌اند. توضیح اینکه نسل قبل از جنگ‌های جهانی هیچ‌گاه نسل پس از جنگ را درک نخواهد کرد چرا که هر یک از این دو نسل دوران طلایی رشد نسلی خویش را در محیطی کاملاً متفاوت تجربه کرده‌اند.

دوگانه عقل و دین: یکی از پیش‌فرض‌های قابل‌توجه که از قضا نقطه تمایز مهمی را در برابر تحلیل رهبر انقلاب ایجاد می‌کند، رابطه معکوس بین خرد و ایمان است. تمدن غرب مبتنی بر این پیش‌فرض گزاره‌های علمی را صورت‌بندی کرده و می‌کند که هر چه میزان تعقل و خردورزی در یک جامعه افزایش پیدا کند، میزان تقید دینی و ایمان به متافیزیک در بین آحاد جامعه کاهش خواهد یافت.

نوع تعامل با ساختار سیاسی: ساختارهای سیاسی یکی از ابعاد موردتوجه در مطالعات جامعه‌شناختی هستند که از قضا در یک رابطه دیالکتیکی با کارگزاران و شهروندان بر کنش دینی، سیاسی و اجتماعی شهروندان تأثیر قابل توجهی دارد. بسیاری از مطالعات نسلی امروزه به بررسی نوع تعامل نسل‌های مختلف با ساختار سیاسی می‌پردازند. به‌عنوان مثال نسل جدید در مقایسه با نسل پدران خود تا چه میزان برای حل معضلات فردی و اجتماعی متکی به ساختارهای رسمی حکومت عمل می‌کند.

قدرت اقتصادی خانوار: یکی از عوامل کلیدی و تأثیرگذار بر تحلیل نسل‌ها جایگاه اقتصادی خانوارهاست. وضعیت معیشتی عمده‌تأ در خانواده‌های یک جامعه بر میزان همبستگی نسل‌های مختلف تأثیر بسزایی دارد. در برخی مطالعات نتایج حاکی از این هستند که شکاف نسلی رابطه مستقیمی با میزان برخورداری و قدرت اقتصادی خانوار دارد.

وضعیت اشتغال جوانان جامعه: دیگر نکته‌ای که امروزه در مطالعات نسلی به‌صورت فراگیر موردتوجه واقع شده و در عمده کشورهای دنیا به‌ویژه ایران به‌پای ثابت تحلیل‌های نسلی تبدیل شده، وضعیت اشتغال جوانان در جوامع مورد بررسی است.

الگوی مصرف و برندهای مورد استفاده: تحلیل‌های نسلی عمده‌تأ بر اساس شواهد صورت می‌گیرند. یکی از مهم‌ترین شواهد موید تحلیل‌های نسلی، الگوی مصرف در بین نسل‌های مختلف است. در دنیای امروز الگوی مصرف و حتی برندهای مورد استفاده بیش‌ازپیش معنا و مفهوم پیدا کرده و در تحلیل‌ها مورد استفاده واقع می‌شود.

سطح احساس امنیت: گرچه در بخش‌های پیشین به عامل محیطی و شرایط اجتماعی اشاره شد، اما اهمیت عامل امنیت آن‌قدر قابل‌اعتنا است که می‌توان یک مورد مجزا را به آن اختصاص داد. سطح احساس امنیت در بین نسل‌های مختلف یک جامعه متفاوت است. همین مسئله خود عامل بروز نگرش‌ها و رفتارهای متفاوتی در بین نسل‌ها شده است. تحلیل‌ها نشان می‌دهند که نسل دوران دفاع مقدس در ایران با نسل دوره اصلاحات و نسل دوره بیداری اسلامی رویکردها و طبعاً رفتارهای متفاوت و گاه متعارضی نسبت به یکدیگر دارند.

ارزش‌های اجتماعی: یکی از مؤلفه‌های مهم در بین مؤلفه‌های مورد مطالعه در مطالعات نسلی را باید ارزش‌های نسلی و ارزش‌های یک جامعه بدانیم. عاملی که توسط پژوهشگران برجسته‌ای نظیر اینگلهارت با پشتوانه مالی و سیاسی معتابهی مورد توجه قرار گرفته و خود به مبنایی برای تصمیم‌گیری در حوزه سیاست داخلی و خارجی کشورهای مختلف تبدیل شده است. پژوهش‌های متعددی به صورت چندسالانه در گستره جامعه جهانی صورت می‌گیرد که به ارزیابی روندهای ارزشی در جوامع مختلف می‌پردازند. به عبارتی پیش فرض این تحقیقات این است که با صنعتی شدن هر چه بیشتر جوامع میزان تفاوت ارزش‌های نسل‌های آتی با نسل‌های پیشین آنقدر رشد خواهد کرد که نهایتاً به نقطه شکاف خواهد رسید. بنابراین با مطالعه روندهای ارزشی در یک جامعه می‌توانیم نقاط عطف نسلی در آن جامعه را پیش‌بینی کرده و بنابراین برای آن برنامه ریزی داشته باشیم.

رویکرد سیاست خارجی نظام حاکم: یکی از مباحث کلیدی در تحلیل‌های نسلی توجه به رویکرد سیاست خارجی نظام سیاسی حاکم در کشور مورد مطالعه است. به عنوان مثال طرف‌های تعامل یک دولت همواره منشأ اثرگذاری‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی بر شرایط درونی آن دولت و ملت بوده و هستند. به عنوان مثال احیای روابط ایران و عربستان در دولت سیزدهم یا دعوت از اندیشمندان غربی برای سفر به ایران در دولت هشتم نمونه‌هایی از رویکردهای سیاست خارجی دولت‌های مختلف هستند که هر یک به نوبه خود و به فراخور شرایط اجتماعی حاکم بر جامعه تأثیر بسزایی بر تعامل بی‌نسلی در ایران داشته‌اند. برخی مطالعات قبض و بسط روابط با شرق و غرب را یکی از عوامل همسویی یا تعارض و شکاف نسلی قلمداد می‌کنند.

سرعت تحولات اجتماعی: سرعت امروزه تحولات اجتماعی به دلیل تنفس در اتمسفر عصر ارتباطات و فناوری‌های نوین خود به یک عامل اثرگذار بر تحلیل‌های اجتماعی تبدیل شده است. اگر روند تحولات در یک جامعه از حالت تدریجی به شتابنده تغییر کند، خود می‌تواند عاملی مؤثر در تعمیق شکاف و گسست بین نسلی باشد. کما اینکه در برخی جوامع روندهای

توسعه به محض شتابنده شدن، بن‌مایه‌های انقلاب سیاسی را فراهم آورده و فاصله بین دو نسل را به میزان قابل توجهی افزایش داده‌اند. به عنوان مثال یکی از عوامل شکل‌گیری انقلاب در ایران سال ۱۳۵۷ را نیز سرعت چشم‌گیر تحولات سیاسی و حتی اقتصادی ذکر می‌کنند و بر این باور هستند که اگر رژیم پهلوی سرعت رشد جامعه ایرانی را کاهش میداد ممکن بود انقلابی رخ ندهد.

ساختارهای آموزشی و تربیتی: ساختارهای آموزشی و تربیتی در یک جامعه تعیین‌کننده منابع تربیتی نسل‌های مختلف هستند. به‌عنوان مثال در گذشته عمده آموزش‌ها در درون خانواده به نسل‌های بعدی منتقل می‌شد؛ اما امروزه به دلیل تغییر سبک زندگی و اشتغال اعضای خانوار، بخش قابل توجهی از آموزش‌های لازم برون‌سپاری شده و برعهده نهادهای رسمی و غیررسمی گذاشته شده‌اند؛ بنابراین ممکن است پدران یک نسل از منبعی متفاوت آموزش‌های زندگی را دریافت کنند در حالی که فرزندان منبع تربیتی کاملاً متفاوتی داشته باشند. همین عامل می‌تواند بر شکاف‌های اجتماعی و بین‌نسلی دامن بزند.

منطق تحلیل نسل جدید مبتنی بر دیدگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای

در ابتدای گام توصیف صرفاً مجموعه گزاره‌هایی که به توصیف نسل جدید از منظر حضرت آیت‌الله خامنه‌ای پرداخته بودند جمع‌آوری، مقوله‌بندی و ارائه شدند. در ادامه سؤال اصلی که ذهن را درگیر می‌کرد این بود که «اساساً مجموعه توصیفات مذکور از چه منطق فکری در دیدگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای برآمده است؟» به تعبیر دیگر وقتی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به مسأله «تحلیل نسل جدید» می‌پردازند، چه پیش‌فرض‌هایی بر منطق فکری ایشان در این حوزه حاکم است؟ با بررسی تحلیلی دقیق گزاره‌های توصیفی برآمده از معظم‌له حول محور مذکور پایه‌های منطق تحلیل نسلی ایشان در ده محور خلاصه شد که ذیل پیش‌فرض‌های تحلیلی نسل جدید در جدول (۵) ارائه گردید. در ادامه نیز گزاره‌هایی که ذیل بُعد مؤیدات تحلیل نسلی دسته‌بندی شدند در همان جدول ارائه شد. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای از این گزاره‌ها برای نشان دادن مؤیدات و مصادیق عینی تحلیل‌های امیدآفرینشان در مورد نسل جدید استفاده کرده‌اند تا از ارائه صرف یک

تحلیل نظری خارج شده و مشخص گردد که این تحلیل‌ها مبتنی بر پدیده‌های واقعی جامعه کنونی است. در نهایت این مؤیدات تحت سه عنوان کلی شامل مصادیق پیشرفت‌های برجسته علمی، شرکت در جلسات مذهبی، معنوی و دینی و شرکت در مظاهر مربوط به جمهوری اسلامی و انقلاب در جدول (۵) تقسیم‌بندی شد.

در ادامه گام‌های پیشین در این گام با بررسی محورهای مذکور در توضیحات فوق پژوهشگر مبنایی‌ترین محورهای تحلیل نسل جدید در انقلاب اسلامی توسط حضرت آیت‌الله خامنه‌ای را در چهار محور اصلی ذیل خلاصه نمود:

أ. **میزان تعلق خاطر به ایده‌های انقلاب:** میزان پایداری ارزش‌ها از حیث جنس و نوع آن‌ها و میزان پایبندی نسل جدید به آن ارزش‌ها

اگر ایده‌های یک انقلاب بتواند نسل دوم و سوم و دهم را به‌خاطر اصالت و صحت خود قانع کند، آن انقلاب عمر ابدی خواهد داشت. ایده‌های انقلاب اسلامی، ایده‌هایی هستند که عمر ابد دارند. عدالت‌خواهی هیچ‌وقت کهنه نمی‌شود. (امام خامنه‌ای، بیانات در جمع دانشجویان و اساتید دانشگاه صنعتی امیرکبیر، ۱۳۷۹)

ب. **فطرت انسان:** توجه به ساختار و نیاز فطری یک نسل در خلقت او و گرایش‌های فطری آن به‌عنوان موجودی به نام انسان

جوان امروز احتیاج دارد به دین، به تقوا. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار پنجاه هزار فرمانده بسیج سراسر کشور، ۱۳۹۲)

ج. **طبیعت جوان:** توجه به ساختار طبیعی و ویژگی‌های دوران جوانی یک نسل

امروز جمعیت جوان ما یک پدیده است، یک نعمت است؛ چون جوان، منشأ حرکت و چشمه جوشان انگیزه و حرکت و نشاط و ابتکار و نوآوری است، کار را جوان می‌کند (بیانات در دیدار مسئولان نظام، ۱۳۹۵)

د. **تغییرات محیطی جامعه:** میزان اثرگذاری محیط اعم از فضای سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و در کل تمامی ابعاد ارزشی یک جامعه که یک نسل در درون آن رشد یافته و تربیت می‌شود

حقیقت قضیه این است که جوانان امروز ما این تفاوت را با جوانان آن روز دارند که در آن محیط تربیت نشده‌اند، بلکه در محیط دینی و با ظواهر اسلامی که آن‌طور عوامل شهوت‌رانی وجود نداشته، تربیت شده‌اند و حالا عده‌ای به‌زور می‌خواهند اینها را فاسد کنند، بعد هم بگویند جوانان قادر نیستند که راه انقلاب را ادامه دهند! (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار مسئولان سازمان صدا و سیما، ۱۳۸۱)

جمع‌بندی منطق تحلیلی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای پیرامون نسل جدید

در این قسمت جمع‌بندی تحلیل منطق فکری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در مورد موضوع تحلیل نسل جدید در انقلاب اسلامی ارائه خواهد شد.

همانطور که پیش‌تر توضیح داده شد، از منظر حضرت آیت‌الله خامنه‌ای نه تنها نسل جدید انقلاب اسلامی نسبت به نسل اول انقلاب دچار رکود و بی‌عملی یا انحراف نشده است، بلکه با همان انگیزه، شور، هیجان و تلاش جریان انقلاب را مبتنی بر ارزش‌ها و آرمان‌های اسلامی پیش برده و برخلاف تحلیل بعضی از عوام یا خواص دانشگاهی، این نسل در موارد متعددی که در جدول (۵) نیز ارائه شد، جلوتر، باانگیزه‌تر و دارای اقدام و عمل بیشتر در نسبت با نسل اول انقلاب خود را نشان داده است. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در این مورد فرموده‌اند:

«اینکه بنده بارها تکرار می‌کنم که جوان امروز، از جوان اول انقلاب و دوران جنگ اگر جلوتر نباشد، بهتر نباشد، عقب‌تر نیست - و من معتقدم که جلوتر است - به‌خاطر این است که امروز با این همه ابزارهای تبلیغی، با این همه شگردهای گوناگون فروریختن پایه‌های ایمان، جوان انقلابی ایستاده است.» (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار ائمه جماعات مساجد استان تهران، ۱۳۹۵)

از مجموع بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای و بنا بر اولین پیش فرض تحلیل نسلی ایشان در جدول (۵) به نظر می‌رسد اصلی‌ترین علت ایجاد «انقطاع، شکاف یا گسست نسلی» پایا نبودن ذات ارزش‌ها و ایده‌های اولیه انقلاب‌ها و ادامه نیافتن آن‌ها در نسل‌های آتی است؛ بنابراین برای تحلیل رابطه نسل جدید انقلاب اسلامی با نسل اول انقلاب و در نتیجه بررسی تحقق یا عدم تحقق «گسست نسلی» در انقلاب اسلامی می‌بایست میزان تعلق و پابندی این نسل به ارزش‌ها و ایده‌های اولیه انقلاب اسلامی را مورد ارزیابی قرار داد.

با توجه به منطق تحلیلی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای مشخص شد که از یک طرف نسل جدید انقلاب اسلامی به صورت فطری دارای احساس نیاز به معنویت و دین است که ارزش‌های توحیدی انقلاب اسلامی سیراب‌کننده این نیازهاست و بالتبع این احساس نیاز علاقه و گرایش این نسل را به ارزش‌ها نتیجه می‌دهد؛ از طرف دیگر تجربه موفقیت‌های امت اسلامی و نیز عبرت از شکست‌های نسل‌های گذشته به نسل‌های جدید منتقل شده و سبب ایجاد سطح راقی‌تر و بالاتری از آگاهی، بصرت و عقلانیت از یک جهت و اعتماد به نفس و خودباوری بیش‌ازپیش از جهت دیگر شده است.

همچنین با توجه به نکات برآمده از کتاب طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن که مبانی نظری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای را پیرامون انقلاب اسلامی مطرح می‌کند، جامعه در نگاه معظم‌له به مثابه کارخانه انسان‌سازی است؛ لذا مبتنی بر دیدگاه ایشان، زندگی کردن یک نسل در جامعه اسلامی با ارزش‌های منطبق بر فطرت با زندگی با زندگی کردن در جامعه طاغوت با ارزش‌های خلاف فطرت و فاسدکننده، تربیت متفاوتی را رقم می‌زند. (امام خامنه‌ای، طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن، ۱۳۹۲) با توجه به این نکته ایشان معتقدند انقلاب اسلامی که مظهری از ارزش‌های اسلامی و منطبق بر فطرت الهی انسان است، بستری توحیدی برای تربیت نسل جدید فراهم نموده است و در نتیجه نسل جدید که در این بستر فطری انقلاب اسلامی تربیت یافته است با نسلی که در بستر فاسد رژیم پهلوی تربیت یافته است بسیار متفاوت است.

با توجه به توضیحات فوق اصلی‌ترین عامل بررسی گسست نسلی در نسل جدید انقلاب اسلامی از دیدگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای میزان تعهد و پابندی به ارزش‌های نسل اول انقلاب اسلامی است. با توجه به منطق فکری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای برگرفته از پژوهش حاضر مشخص شد که

این تعهد و پابندی کمتر که نشده؛ بلکه بیشتر هم شده است. جهت تبیین بیشتر این بخش از منطق فکری ایشان با مراجعه به صحبت‌های ایشان در کتاب طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن روشن می‌شود که در دیدگاه معظم‌له، میزان تعهد و پابندی عملی یک مسلمان بر اساس نگاه قرآنی برآمده از میزان ایمان آن‌ها است. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای ایمان را گروهی قبلی معرفی می‌کنند که مبتنی بر عقلانیت و آگاهی منجر به تعهد عملی جامع و پایداری نسبت به ارزش‌ها و آرمان‌های توحیدی شده و سبب افزایش دوباره ایمان می‌گردد. (امام خامنه‌ای، طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن، ۱۳۹۲) از آنجا که طبق بررسی‌های صورت گرفته ایشان بر این باورند که نسل جدید انقلاب اسلامی از طرفی با تربیت یافتن در بستر ارزش‌های فطری و الهی انقلاب اسلامی ایران و از طرف دیگر بواسطه انتقال تجربه‌های تاریخی نسل گذشته به این نسل، به نسلی با گرایش عمیق‌تر، آگاهی بیشتر و در نتیجه ایمان بالاتر تبدیل شده است که تعهد و پابندی جامع‌تر و مسئولیت‌پذیری پایداری‌تری را رقم زده‌اند. ایشان با نگاه انسان‌شناسی اسلامی جوان نسل جدید را تربیت‌یافته بستر جامعه اسلامی، مخموره بر فطرت الهی، دارای گرایش فطری به ارزش‌های اسلامی که مبتنی بر فطرت‌اند، دریافت‌کننده تجربیات نسل گذشته، دارای عقلانیت و پختگی بیشتر در مواجهه با مسائل، دارای ایمان آگاهانه و مسئولیت‌پذیرانه بیشتر و دارای میل و گرایش طبیعی به کار، تلاش و فعالیت همراه با انگیزه بیشتر و در نتیجه پابند، متعهد و اهل فعالیت در عرصه‌های گوناگون تحقق ارزش‌های انقلاب اسلامی معرفی می‌کنند. لذا ایشان معتقدند که جوانان نسل جدید انقلاب اسلامی همچنان حتی بیش‌ازپیش به ارزش‌های انقلاب اسلامی پایبند بوده و نسبت به عرصه‌های پیشرفت و ترقی عرصه‌های گوناگون فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و... در جهت تحقق چشم‌انداز اولیه انقلاب اسلامی در خود مبتنی بر ایمان الهی احساس تکلیف و مسئولیت کرده و به فعالیت می‌پردازند. در نهایت ایشان در تأیید این نکته مؤیدات مختلفی از افزایش این ایمان، آگاهی، مسئولیت‌پذیری، تعهد و در نتیجه فعالیت در عرصه‌های گوناگون چشم‌انداز انقلاب اسلامی را در نسل جدید نام برده‌اند که در مباحث گذشته مطرح شد.

گام سوم - هم‌جواری دو منطق فکری

همانطور که توضیح داده شد، در این گام لازم است شباهت‌ها و تفاوت‌های تحلیلی هر دو منطق فکری در کنار یکدیگر قرار گرفته و ارائه شوند تا در ادامه مقایسه کردن آن‌ها ممکن شود.

شباهت‌های دو منطق مذکور

نتایج هم‌جواری دو منطق تحلیلی مورد نظر نمایانگر وجود برخی نقاط اشتراک است. هر دو شیوه تحلیل حداقل در هفت زیربنای تحلیلی با یکدیگر تلاقی ظاهری دارند. به عبارتی در مواجهه اولیه هیچ گاه انتظار خروجی‌های متفاوت و گاه متعارض از این دو شیوه فکری نخواهد رفت. در نتیجه پژوهشگران با بررسی مجدد و عمیق‌تر این نقاط در زنجیره کامل منطق تحلیلی دو گانه مورد بررسی، به برخی نکات قابل توجه در برآورد نهایی رسیده و ریشه اختلاف در تحلیل را نیز در همین نقاط اشتراک ظاهری کشف کرد. از این رو در ابتدا و در قالب جدول زیر هفت گانه مشترکات تحلیلی دو دیدگاه مورد نظر ارائه شده و سپس نکات تحلیلی بررسی خواهد شد:

جدول ۶- شباهت‌های (ظاهری) دو منطق تحلیلی

ردیف	عنوان
۱	استناد به نتایج تحقیقات علمی
۲	توجه به محیط فرهنگی جامعه و تاثیر آن بر شهروندان
۳	اعتنا به میزان آگاهی نسل جدید
۴	نگاه به جوان به عنوان موتور تحول
۵	وزن دهی به عوامل سیاسی، اجتماعی و اقتصادی در تحول نسل‌ها
۶	تحلیل روان‌شناختی نسل‌ها
۷	محوریت ارزش‌های اجتماعی در تحلیل

در این مرحله با برآیندگیری از جداول مربوط به سه گانه «توصیف، پیش‌فرض و مویده» و همچنین جدول اشتراکات، به نظر میرسد همچنان از قضاوت نهایی درباره دو دیدگاه باید خودداری نموده و جویای برخی نقاط تمایز مهم در لایه‌های عمیق‌تر این مشترکات باید بود. از این رو در ادامه به برخی از این موارد اشاره خواهد شد:

۱- هر دو شیوه تحلیل در راستای اثبات مدعای خود به نتایج کاوش‌های کیفی و کمی استناد می‌کنند. اما دایره ارجاعات علمی طرفین در موارد زیادی همپوشانی ندارد. به

عبارتی منطق تحلیلی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای بیش از منطق مقابل بر اعتبار سنجی منابع تاکید دارد. به همین خاطر پژوهشگر با بررسی آثار منتشر شده داخلی و خارجی به این نتیجه دست یافت که در پاره‌ای از این آثار تناقض و تعارض داده‌ها به وفور به چشم می‌خورد. ضمن اینکه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای نسبت به منابع قائل به شکاف نسلی در ایران، با دیده تردید می‌نگرند چراکه تاکنون این منابع بارها و بارها توسط کانون‌های سیاسی و مالی در برهه‌های مختلف زمانی مورد استفاده قرار گرفته اما با گذشت زمان واقعیت‌های اجتماعی هر بار اعتبار حقیقی این ادعاها را زیر سؤال برده است. اما در مقابل ادبیات رایج تحقیقات نسلی از قضا اعتماد ویژه‌ای به این دست‌گزاره‌های علمی داشته و نتایج پژوهش‌های خود را بر این بنیان استوار می‌سازند.

۲- فضای فرهنگی جامعه، دیگر عاملی است که هر دو دیدگاه درباره تاثیر آن بر تحولات نسلی اتفاق نظر دارند. اما در تحلیل نسل جدید ایرانی و زمانی که نوبت به توصیف فضای فرهنگی جامعه ایران می‌رسد، اختلافاتی به چشم می‌خورد. رهبر معظم انقلاب در تحلیل نسلی، اصالت را به فضای فرهنگی کشور ایران می‌دهند. به عقیده ایشان اولاً فضای فرهنگی جامعه ایرانی نسبت به دوران پیش از انقلاب به مراتب سالم‌تر و بسترها برای رشد نسلی خودآگاه و پایبند به ارزشها و آرمان‌ها در آن فراهم‌تر است. نکته دیگر این است که ایشان فضای فرهنگی ایران را نسبت به فرهنگ حاکم بر عمده نقاط دنیا دارای اصالت و استقلال دانسته و فرهنگ ایرانی اسلامی را مدافع حیثیت و هویت بومی و ملی می‌دانند. اما در مقابل، قضاوت ادبیات رایج علمی نسبت به فضای فرهنگی جامعه ایران اولاً از مقایسه فضای فرهنگی امروز و دوران پیش از انقلاب خودداری کرده و همچنین ایران را تکه‌ای از پازل فرهنگی جامعه جهانی می‌بیند. به عبارت دیگر فضای فرهنگی جامعه ایرانی نسبت به جامعه جهانی مستقل نبوده و در حالت انفعالی پیرو تحولات جاری فرهنگی در سطح بین‌المللی است.

- ۳- دامنه آگاهی نسل جدید را باید سومین رکن مورد توجه هر دو نگرش تحلیلی بدانیم. مولفه ای که زوایای پیچیده ای پیدا کرده و گاه در عین کمیتِ فربه، کیفیت و عمق لازم را پیدا نمی کند. به همین دلیل اختلاف نظرهایی بر اساس کمیت گرایی یا کیفیت گرایی در بین تحلیلگران علوم اجتماعی شکل گرفته که بارزترین نمونه آن را می توان در همجواری دو دیدگاه مطرح در این مقال مشاهده نمود. پژوهشگران حوزه علوم اجتماعی بیشترین تمرکز خود را در سبد آگاهی متوجه داده های در دسترس نسل جدید در بستر شبکه های اجتماعی می کنند. داده هایی که انبوه، متنوع و البته سطحی بوده و فرصت عمق بخشی به نگاه مخاطب را از او می گیرند. اما رهبر معظم انقلاب در روایت آگاهی نسلی، زاویه نگاه را به لایه های عمیق تری منتقل می سازند. ایشان در این بخش از تحلیل، نسل جدید را از جنبه عمق نگاه و برخورداری از تحلیل عمیق نسبت به وقایع و همچنین تراکم آگاهی نسل های پی در پی مورد بررسی قرار می دهند.
- ۴- نقطه اشتراک دیگری که بین دو دیدگاه وجود داشته و شایسته بررسی است، نگاه به جوان به عنوان موتور تحول جامعه است. هنگامی که در ادبیات علمی رایج از تغییرات سیاسی اجتماعی سخنی به میان می آید، محور ایده پردازی ها نسل جدید خواهد بود. حضرت آیت الله خامنه ای نیز بر محوریت نسل جوان و جدید تاکید دارند. اما نکته مهم در این میان تفاوت تلقی تحول در دو دیدگاه است: حضرت آیت الله خامنه ای زمانی که سخن از تحول به میان آورده و جوان را موتور پیشبرنده آن در جامعه می داند، در حال ترسیم نقشه راه پیشبرد مسیر تا رسیدن به آرمان های جامعه هستند. اما در ادبیات پژوهشی مقابل این دیدگاه منظور از تحول عمدتاً عبارت است از تمرد نسبت به آرمان های گذشته و بازگرداندن جامعه از مسیر معهود. بنابراین در این زمینه علیرغم اشتراک ظاهری و لفظی شاهد اختلافی مبنایی هستیم که همین مساله ریشه تعارض های مهمی در تحلیل خواهد بود.

۵- وزن دهی به عوامل سیاسی و اقتصادی در تحلیل نسلی عاملی است که اهمیت آن بر کسی پوشیده نیست. رد پای چنین مسأله‌ای را می‌توان در تحلیل رایج از بیداری اسلامی در منطقه مشاهده نمود: زمانی که پیوستن گروه‌های متعدد جوانان عرب به جریان بیداری اسلامی و بعداً ملحق شدن به گروه تروریستی داعش در مسائل سیاسی و اقتصادی جوامع عربی از جمله بیکاری و استبداد حکام ریشه‌یابی می‌شود. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای نیز عوامل سیاسی و اقتصادی را در تحلیل خود وارد ساخته و سهم بسزایی نیز به آن می‌دهند. در این بین نکته‌شایان ذکر این است که ایشان اولاً در مسائل سیاسی و اقتصادی نگاه جامع‌تری نسبت به طرف مقابل داشته و همه بازیگران موثر در صحنه از قدرت‌های خارجی تا مدیران اجرایی داخل کشور را مد نظر قرار می‌دهند. ضمن اینکه در میان حوادث کشور ایشان برخی را به عنوان نقاط سرنوشت ساز و تعیین کننده شناسایی کرده و در ارزیابی نسل‌ها به آنان ضریب می‌دهند. اما در نحله تحلیلی رایج، به نظر می‌رسد جمع‌بندی و برابندگیری واقعیت صحنه در غیاب برخی مولفه‌های مهم به ویژه بدخواهی قدرت‌های بیگانه صورت می‌گیرد. ضمناً ادبیات رایج اولاً در روایت وقایع سیاسی و اقتصادی برخی را نادیده گرفته و از سطح بندی آنان و وزن دهی مناسب در آثار خبری نیست.

۶- لایه روان‌شناختی در تحلیل جنبه‌ای است که در هر دو طیف مورد توجه واقع شده است. در این بین حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به ویژگی‌های روان‌شناختی نسل جوان از زاویه ویژگی‌های ثابت جوان از حیث جوان‌بودن می‌نگرند که این ویژگی‌ها به خاطر اطلاق برداشت بین همه ابناء بشر در سنین جوانی مشترک بوده و در اعصار مختلف و شرایط مختلف دست‌نخورده باقی مانده‌اند. اما پژوهشگران علوم اجتماعی در تحلیل روان‌شناختی به روبنای روانی نسل جوان می‌پردازند. به عبارت دیگر آنها بر مصادیقی نظیر ترس، خشم، اعتماد و ... به‌عنوان نمایه بیرونی شخصیت جوان می‌نگرند. درحالی‌که بسیاری از این حالات روانی به‌عنوان متغیرهای وابسته در تحلیل روان‌شناختی در نظر گرفته می‌شوند

که متأثر از عواملی چون شرایط محیطی، زمان و مکان هستند. به عبارتی حضرت آیت الله خامنه‌ای در تحلیل روانشناختی نسل جوان بر متغیرهای مستقل تمرکز می‌کنند.

۷- ارزش‌های اجتماعی هفتمین بعد مشترک تحلیل نسلی در طرفین است. حضرت آیت الله خامنه‌ای ارزش‌ها و ایده‌های نظام سیاسی را زیربنای استحکام ساختار و ملت می‌داند. اما در مقابل پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی ارزش‌ها را یک مساله تبعی و روبنایی به حساب می‌آورند و به عبارت دیگر در این دیدگاه ارزش‌های اجتماعی تابع تحولات سیاسی و اجتماعی است. به همین دلیل حضرت آیت الله خامنه‌ای در تحلیل نسل‌ها به جنس و استحکام و دوام ارزش‌ها و ایده‌های مطرح در جامعه نگاه می‌کنند اما طیف مقابل در تحلیل به تحولات کالبد و نظام اجتماعی توجه بیشتری دارند.

تفاوت‌های دو منطق مذکور

پس از بررسی نقاط اشتراک (ظاهری)، لازم است در تکمیل مرحله همجواری نقاط افتراق دو دیدگاه نیز احصا شده و در کنار هم قرار گیرند تا نسبت دو دیدگاه در قبال یکدیگر کامل‌تر مشخص شده و نقشه‌هوائی بحث برای ورود به مرحله مقایسه و نتیجه‌گیری ترسیم شود. از این رو می‌توان با مراجعه به جدول پیش رو نقاط تمایز و تعارض دو دیدگاه تحلیلی مورد نظر را مشاهده کرد.

جدول ۷- تفاوت‌های دو منطق تحلیلی

ردیف	گزاره‌های مورد بررسی	موضع‌گیری دو دیدگاه
۱	میان شکاف نسلی و نمود ظاهری نسل جدید (پوشش، موسیقی و ...) رابطه مستقیم برقرار است	رهبر معظم انقلاب: مخالف ادبیات رایج: موافق
۲	ماهیت انقلاب اسلامی مایه واگرایی نسل‌های انقلاب از یکدیگر است	رهبر معظم انقلاب: مخالف ادبیات رایج: موافق
۳	نسل جوان دارای توانمندی‌های بی‌پایان است	رهبر معظم انقلاب: موافق

ادبیات رایج: مخالف		
رهبر معظم انقلاب: مخالف	هویت نسل جدید چندگانه است	۴
ادبیات رایج: موافق		
رهبر معظم انقلاب: موافق	در تحلیل نسلی باید به دشمنان ملت و نقش آن‌ها در تحولات توجه نمود	۵
ادبیات رایج: مخالف		
رهبر معظم انقلاب: مخالف	نسل جدید چالش و مشکل دولت است	۶
ادبیات رایج: موافق		
رهبر معظم انقلاب: موافق	عنصر مسئولیت‌پذیری ملاک تحلیل نسل جدید است	۷
ادبیات رایج: مخالف		
رهبر معظم انقلاب: موافق	خرد نسل جدید حاصل تراکم خرد و تجربه نسل‌های پیشین است	۸
ادبیات رایج: مخالف		
رهبر معظم انقلاب: مخالف	نسل جدید نسبت به ارزش‌های اخلاقی و دینی رویگردان است	۹
ادبیات رایج: موافق		
رهبر معظم انقلاب: مخالف	تئوری‌های غربی در تحلیل نسل جدید ایران معتبر است	۱۰
ادبیات رایج: موافق		
رهبر معظم انقلاب: موافق	واقعیت نسل جدید حاصل برآیند ریزش‌ها و رویش‌ها به‌صورت توأمان است	۱۱
ادبیات رایج: مخالف		

نتیجه گیری

همانطور که در مقدمه بیان شد، نوع نگرش به نسل جدید ایران اسلامی و نحوه تحلیل آن از دو حیث در آینده انقلاب اسلامی بسیار تاثیرگذار است؛ از طرفی نوع نگاه سیاست گذاران به نسلی از جامعه موجب تصمیم گیری‌هایی است که آن نسل را به سمت و سویی جهت می‌دهد و از طرف دیگر نوع نگاهی که هر نسل نسبت به هویت و ویژگی‌های خویش دارد، در انتخاب هدف، مسیر و در نتیجه موضع گیری در موقعیت‌ها و شرایط مختلف بسیار مؤثر است. به همین جهت نوع نگاه و تحلیلی که از نسل جدید یک جامعه به وجود می‌آید و در جامعه تزریق می‌گردد تأثیر بسزایی در چشم‌انداز آن جامعه خواهد داشت. اگر تلقی از نسل جدید به صورتی باشد که با گذشت زمان و تغییرات اجتماعی همچنان پایبند به ارزش‌ها، آرمان‌ها و مسیر نسل قبل خود هستند، آنگاه چشم‌انداز نسل گذشته توسط نسل جدید ادامه خواهد یافت و دنبال خواهد شد؛ اما اگر تلقی از نسل جدید اینگونه باشد که بواسطه تحولات و تغییراتی که در سطح جامعه اتفاق افتاده است، ارزش‌ها، آرمان‌ها و مسیر این نسل نسبت به نسل گذشته خویش تغییر کرده است، آنگاه باید گفت چشم‌انداز گذشته نیز تغییر خواهد کرد چراکه خواسته‌ها و آرزوهای نسل جدید غیر از خواسته‌ها و آرزوی نسل گذشته است.

با بررسی‌های صورت گرفته مشخص شد که در حال حاضر دو منطق فکری بر تحلیل نسل جدید انقلاب اسلامی حاکم است. پژوهش حاضر با توجه به اهمیت این مساله، در جهت تبیین دو منطق فکری مذکور در تحلیل نسل جدید و در نتیجه مقایسه آن دو برآمده است. در این پژوهش با استفاده از روش پژوهش مقایسه‌ای برّدی، در گام نخست ابتدا گزاره‌های توصیفی هر دو دیدگاه به صورت مجزا جمع‌آوری شده و ارائه گردید. در گام دوم گزاره‌های مذکور مورد تحلیل قرار گرفت و منطق تحلیلی هر دو دیدگاه موجود تشریح شد. بخش اول در گام دوم ناظر به پاسخ سؤال فرعی اول و بخش دوم این گام ناظر به پاسخ سؤال فرعی دوم پژوهش انجام شد. در ادامه در گام هم‌جواری شباهت‌ها و تفاوت‌های دو منطق فکری در جدول (۶) و (۷) جهت پاسخ به سؤال فرعی سوم پژوهش نمایش داده شد. در ادامه لازم است در ضمن گام مقایسه به سؤال فرعی چهارم و در واقع سؤال اصلی پژوهش پاسخ داده شود.

گام چهارم - مقایسه منطق فکری پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی و منطق فکری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای

پس از ارائه منطق فکری هر دو دیدگاه و سپس بررسی شباهت‌های (ظاهری) و تفاوت‌های آن‌ها در این گام لازم است علل اصلی و ریشه تعارضات تحلیلی حول موضوع نسل جدید ایرانی در این دو منطق فکری تحت عنوان مقایسه دو منطق تحلیلی مذکور مورد توجه قرار گرفته و تبیین گردد.

➤ **سطحی‌نگری در رفتارهای دفعی نسل جدید:** در بسیاری از پژوهش‌های بررسی‌شده مبنای تحلیل در شناخت نسل جدید انقلاب اسلامی، تمرکز بر رفتارهای دفعی قرار گرفته است؛ به عنوان مثال استنادهای مختلفی به حضور نسل جدید در تشییع جنازه خواننده محبوب ایرانی، مرتضی پاشایی صورت گرفته است. درحالی که در منطق تحلیلی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، عمق‌بینی در رفتارهای دفعی نسل جدید یکی از مبنای تحلیل این نسل به شمار می‌رود؛ به عبارت دیگر علاقه نشان دادن برخی از نسل جدید به چنین وقایعی لزوماً به معنای روی گرداندن نسل جدید از ارزش‌های نسل قدیم انقلاب اسلامی نیست. البته حائز توجه است که این مساله بدین معنا نیست در منطق فکری ایشان، حضور نسل جدید در اجتماعات و کمیت و کیفیت آن‌ها در تحلیل این نسل مورد توجه نیست؛ بلکه برعکس در بسیاری از بیانات ایشان تحلیل نسل جدید ایرانی با استناد به حضور گسترده کمی و کیفی این نسل در اجتماعات متنوع دینی و انقلابی نمود پیدا کرده است. آنچه که مبنای تحلیل نسل جدید را در نگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای نسبت به سایرین ناظر به این محور متفاوت می‌کند بر سر نوع نگرش به اجتماعات است. ایشان در مجموعه بیانات خود مصادیق حضور نسل جدید انقلاب اسلامی را در صحنه‌هایی یاد می‌کنند که به طور عمده در هویت ذاتی انقلاب اسلامی گره خورده است؛ به طور مثال، حضور نسل جدید در راهپیمایی‌ها به صورت واضح نمایانگر دلبستگی نسل جدید نسبت به آرمان‌های سیاسی انقلاب اسلامی است؛ یا به عنوان مثال دیگر حضور گسترده در اجتماعات و مراسمات مذهبی نظیر اعتکاف، شب‌های قدر، ایام محرم و

فاطمیه و... نشان‌دهنده دل‌بستگی این نسل نسبت به آرمان‌های مذهبی انقلاب اسلامی است. بنابراین باید گفت که استناد صرف به یک پدیده اجتماعی محدود مانند حضور در مراسم تشییع جنازه خواننده محبوب ایرانی یا تجمعات مقابل پاساژ کوروش یا اسکیت‌سواران شیرازی برای تحلیل نسل کافی نیست. همانطور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، مصادیق متنوعی در بیانات ایشان به عنوان مؤیدات حضور نسل جدید در عرصه‌های وابسته به ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب اسلامی مطرح است که در مقابل مؤیدات پژوهش‌های قائل به شکاف نسلی قرار می‌گیرد؛ بنابراین توجه سطحی به پدیده‌های اجتماعی بدون دیدن سایر مؤلفه‌ها امری شایسته در تحلیل نسل جدید نیست.

➤ **ظاهرینی و نادیده‌انگاری مؤیدات انقلابی:** در بسیاری از پژوهش‌های بررسی‌شده یکی از اصول تحلیل نسل جدید، نمودهای ظاهری این نسل در جامعه که عمدتاً تأکید بر نوع خاصی از پوشش جوانان و حتی برخی ناهنجاری‌های این نسل دارند؛ مطرح شده است. اما به نظر می‌رسد که در منطق فکری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای ملاک قرار دادن نوع خاصی از پوشش و یا حتی برخی از ناهنجاری‌ها در میان نسل جدید جامعه، نوعی ظاهرینی در تحلیل نسل محسوب می‌شود و مؤلفه‌ها و عوامل گوناگونی در شکل‌گیری و ظهور یک رفتار و عمل اثر می‌گذارد. ایشان ملاک دقیق در تحلیل نسل جدید را توجه به عوامل باطنی یک نسل معرفی می‌کنند. مبتنی بر بیانات ایشان یکی از بهترین راه‌های تشخیص میزان پابندی یک نسل به آرمان‌ها و ارزش‌های برآمده از انقلاب اسلامی حضور بهنگام آن نسل در بزنگاه‌های مورد نیاز کشور و انقلاب است؛ به‌طور مثال وقایعی نظیر حضور به‌موقع نسل جدید در جبهه مقاومت دفاع از حرم، جهاد مردمی در دوران بیماری کرونا، کمک‌های مردمی در دوران بلایای طبیعی و... که مظاهری از ارزش‌های انقلاب اسلامی هستند به‌عنوان مؤیدات حقیقی تحلیل نسل جوان در دیدگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به حساب می‌آیند.

➤ **عدم توجه به نگرش کلان تطبیقی در مواجهه نسل جدید با زمان قبل از انقلاب و نیز سایر کشورها:** چنانچه در بررسی میزان ریزش‌ها و مفاسد اجتماعی جوانان یک جامعه،

نگرش تطبیقی در دو بعد زمانی و جغرافیایی مورد توجه قرار نگیرد، تحلیل نسلی را دچار انحراف خواهد کرد. در منطق فکری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، باوجود اینکه ایشان نسبت به مفاسد اجتماعی حساسیت نشان می‌دهند، این توجه وجود دارد که در بررسی مفاسد اجتماعی در نسل جدید، باید نسل گذشته آن جامعه از یک طرف و از طرف دیگر نسل جدید و جوان سایر کشورهای دنیا را مورد توجه قرار داد. با تکیه بر همین منطق، ایشان ضمن پذیرش برخی ریزش‌ها و شیوع برخی مفاسد در میان نسل جدید، با نگاه به مفاسد اسف‌بار رایج در میان نسل‌های جوان کشورهای دنیا معتقد به برتری این نسل در مقایسه با نسل جوان سایر کشورهای دنیا هستند. از طرف دیگر در مقایسه با نسل گذشته جامعه ایران، با در نظر گرفتن گستردگی حجم تهاجم فرهنگی علیه ایران اسلامی، میزان پابندی نسل جدید به آرمان‌ها و ارزش‌های انقلاب اسلامی را بیشتر و مستحکم‌تر از نسل جوان اوایل انقلاب معرفی می‌کنند.

➤ **عدم توجه به فطرت الهی نسل جدید از حیث انسان‌شناسی:** یکی از مسائل مهم و اثرگذار در شکل گرفتن یک تلقی و برداشت و در نتیجه تحلیل یک پدیدی اجتماعی و نیز استفاده از ابزارهای پژوهشی جهت کشف، تبیین و تحلیل آن پدیده‌ها، نوع هستی‌شناسی، معرفت‌شناسی و علمی مانند این‌هاست؛ بنابراین یکی از ریشه‌های اختلاف در تحلیل نسل جدید در نگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای متأثر از نوع انسان‌شناسی ایشان است. از نقطه نگاه ایشان، انسان موجودی دارای فطرت الهی است که در مسیر انجام تکالیف و مسئولیت‌های خویش در قبال مسئولیت عظیم تحقق توحید، به کمال و رشد دست پیدا می‌کند؛ لذا تحلیل نسل جدید بدون توجه به ذات و گوهر پاک الهی انسان -و به تعبیر دیگر فطرت الهی- تحلیل این نسل را دچار خطا و انحراف و نگاه‌های سطحی و ظاهری -که پیش‌تر توضیح داده شد- خواهد کرد. ایشان معتقدند که نسل جدید انقلاب اسلامی از گوهری پاک و دارای آمادگی پذیرش حقیقت برخوردار است و چنانچه برای این نسل بستری برای عرصه‌های مسئولیت‌پذیری و نقش‌آفرینی در انقلاب اسلامی فراهم شود، به مراتب خود را نسلی پابندتر

و فعال‌تر از نسل اول انقلاب اسلامی نسبت به ارزش‌های ایران اسلامی نشان خواهند داد؛ به تعبیر دیگر علت اصلی اینکه نسل جوان دهه شصت انقلاب اسلامی به‌عنوان نسل پایبند به آرمان‌ها شناخته می‌شد، این است که عرصه‌های متنوعی در بسترهای گوناگون نظیر دفاع مقدس فراهم بود و باعث می‌شد که آن نسل تعهد برآمده از ایمان و علقه خود به ارزش‌های اسلامی را در آن بسترها بروز دهند. در نتیجه با توجه به رویکرد انسان‌شناختی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای که نسل جدید ایران اسلامی را جوانانی دارای فطرت الهی، بنیه معنوی و گوهری پاک می‌داند، می‌توان گفت که اگر بسترهای لازم برای نقش‌آفرینی این نسل نیز فراهم گردد، پیش‌ازپیش تعهد خود را نسبت به آرمان‌های انقلاب اسلامی نشان خواهند داد. به‌همین جهت است که علی‌رغم اینکه بعضی از مظاهر فساد در نسل جدید مشاهده می‌شود، زمانی که بسترهای معنوی و انقلابی در فضای جامعه ظهور پیدا می‌کنند ایران اسلامی شاهد حضور با شوق و اختیار و گسترده این نسل در این عرصه‌ها (فعالیت‌های اجتماعی در دوران کرونا، کمک‌های دوران بلایای طبیعی، راهپیمایی‌ها، تخطئه فتنه‌ها، مراسمات مذهبی و انقلابی و...) است.

➤ فلسفه‌سازی جهت موجه ساختن تحلیل از نسل جدید: یکی از روش‌های رایج در تحلیل

نسلی، استناد به این منطق فکری است که همواره نسل دوم و سوم یک انقلاب، بعد از مدتی از آرمان‌ها و ارزش‌های آن انقلاب رویگردان شده‌اند؛ یعنی برای این نوع تحلیل یک فلسفه مشخصی در نظر می‌گیرند و آن این است که طبیعت هر انقلابی این است که به مرور نسل‌های آتی آن انقلاب از ارزش‌های ابتدایی آن انقلاب فاصله خواهند گرفت و این ناشی از تغییرات و تحولات محیطی و اجتماعی است. در حالی که حضرت آیت‌الله خامنه‌ای این اصل را که نسل دوم و سوم یک انقلاب به‌طور خودکار به‌مرور از ارزش‌های آن انقلاب فاصله می‌گیرند نفی کرده و روی‌گردانی نسل‌های آتی یک انقلاب را وابسته به پایداری ذاتی و ماهوی ارزش‌های آن انقلاب می‌داند. ایشان معتقدند که فلسفه رایج در مورد رویگردان شدن نسل‌های جدید انقلاب‌ها در مورد انقلاب اسلامی ایران کارآمد نبوده و بر آن

صدق نمی‌کند؛ به عبارت دیگر با توجه به اینکه ذات ارزش‌ها و آرمان‌های توحیدی انقلاب اسلامی مبتنی بر فطرت همه نسل‌هاست، ذاتاً ابدی بوده و همه نسل‌ها بنا بر فطرت ثابت الهی خود همواره مشتاق و طالب آن‌ها هستند و خواهند بود.

➤ **عدم توجه به شکاف نسلی به عنوان شگرد و آرایش جنگی دشمن برای حمله به انقلاب**

اسلامی: در تحلیل هر پدیده اجتماعی صرف توجه به خود پدیده بدون در نظر گرفتن شگرد دشمن و مسائل سیاسی روز باعث می‌شود بعضی از ابعاد و جنبه‌های تحلیلی در نظر گرفته نشود. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای بر این باورند که دشمن انقلاب اسلامی در طول تاریخ این انقلاب از راهبرد اصلی اختلاف‌افکنی در درون جامعه استفاده کرده است؛ اگرچه ممکن است از شگردهای گوناگونی جهت تحقق این اختلاف درونی بهره گرفته باشد. ایشان یکی از شگردها و تاکتیک‌های تازه و جدید دشمن را مطرح کردن موضوع «اختلاف نسلی» می‌دانند. در ادامه نیز اشاره می‌کنند که عدم توجه به این آرایش جنگی دشمن سبب می‌شود افرادی خواسته یا ناخواسته موجب تقویت راهبرد اصلی دشمن و در نتیجه آسیب زدن به جامعه اسلامی شوند. ایشان با رد اختلاف و گسست نسلی در انقلاب اسلامی از طرفی بیان داشته‌اند که دشمن اساساً به دنبال ایجاد گسست نسلی است و آن را به عنوان یک تاکتیک برای ایجاد اختلاف داخلی استفاده می‌کند و از طرف دیگر به این موضوع اشاره کرده‌اند که بعضی هم اساساً با تاکید بر این مساله در فضای علمی و عمومی کشور به دنبال اتفاق افتادن این موضوع هستند.

در انتها با در نظر گرفتن مجموع توضیحات بیان شده و نیز تطبیق آن‌ها با مؤلفه‌های اصلی بررسی «شکاف نسلی» مبتنی بر منطق فکری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای می‌توان نتیجه گرفت در نگاه ایشان گزاره «شکاف نسلی» در مورد جوانان نسل جدید انقلاب اسلامی تصدیق نمی‌شود. در اینجا سؤالی که باید بدان پاسخ داد این است که «چرا بعضی از تحلیل‌های موجود، مساله شکاف نسلی را اینقدر برجسته می‌کنند؟»

همانطور که توضیح داده شد، مسأله «شکاف نسلی» یکی از شگردها و تاکتیک‌های دشمن انقلاب اسلامی ایران جهت تحقق راهبرد اختلاف‌افکنی در داخل کشور است. عده‌ای از خواص دانشگاهی نیز از روی آگاهی یا عدم آگاهی از این مسأله آن را تکرار کرده و صحنه‌گذاری می‌کنند که نتیجه آن از دو وجه قابل بررسی است. وجه اول، القای شکاف میان نسل جدید با ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب اسلامی به خود نسل جدید است که به مرور سبب تلقین این شکاف شده و موجبات تحقق واقعی آن را پدید می‌آورد. وجه دوم، القای منطق فکری ناصحیح و غیرواقعی به مسئولین، سیاست‌گذاران، تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران است که نتیجه آن تصمیمات و سیاست‌هایی است که بستری را برای تحقق واقعی این شکاف نسلی فراهم کرده و مؤیدی برای القای این شکاف نسلی خواهد شد. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در این باره می‌فرمایند:

این گسست نسل کنونی از نسل گذشته و از افتخارات گذشته، این جداکردن مردم از مسئولان و این جداکردن مردم از عقاید و باورهای دینی، آیا جز از دشمن برمی‌آید؟ اما می‌بینیم که فلان روزنامه هم این کارها را می‌کند! البته بعضی هم هستند که واقعاً دشمن نیستند - من می‌دانم این‌طور است - اما غافل‌اند. این، آن شکوه‌ای بود که خواستم پیش شما بکنم. شما بدانید، دستگاه‌های مسئول هم بدانند که این یک خطر بزرگ است. اگر جلو این خطر را نگیرند، بدون شک دشمن یک‌قدم جلو خواهد آمد و روحیه جدیدی پیدا خواهد کرد. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار با جوانان در مصالای بزرگ تهران، ۱۳۷۹)

یک‌وقت [بحث] «زن» را مطرح می‌کنند، یک‌وقت بحث «شیعه و سنی» را مطرح می‌کنند، یک‌وقت «اختلاف نسلی» را مطرح می‌کنند، یک‌وقت مسائل گوناگون دیگر را، برای اینکه اختلاف ایجاد کنند؛ راهبرد دشمن ایجاد اختلاف است. البته تاکتیک‌ها مختلف است؛ هر زمانی با یک تاکتیک؛ عمده تاکتیک هم دروغ‌پردازی و شایعه‌سازی است؛ این کارها را می‌کنند برای اینکه بتوانند اختلاف ایجاد کنند. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار جمعی از فرماندهان نیروی هوایی و پدافند هوایی ارتش، ۱۴۰۱)

فهرست منابع

- احمدی، آرمان و احیایی، پویان. (۱۳۹۲). بررسی شکاف نسلی و عوامل مرتبط با آن مورد مطالعه: دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان سراب. *مجله جامعه پژوهی فرهنگی*، ۱ - ۲۸.
- آزاد ارمکی، تقی، و چاوشیان، حسین، (۱۳۸۱). بدن به مثابه رسانه هویت. *مجله جامعه شناسی ایران*، ۵۷ - ۷۵.
- آزاد ارمکی، تقی، و شالچی، وحید، (۱۳۸۴). دو جهان ایرانی: مسجد و کافی شاپ. *مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، ۱۶۳ - ۱۸۴.
- آزاد ارمکی، تقی، و ملکی، امیر، (۱۳۸۶). رابطه ارزش‌های سستی و مدرن در سطوح خرد و کلان. *نامه علوم اجتماعی*، ۹۷ - ۱۲۱.
- اسپاک، بنجامین، (۱۳۶۴). پرورش فرزند در عصر دشوار ما. تهران: نشر صفی علیشاه.
- اسماعیلی، رضا، (۱۳۸۱). فاصله گیری نسلی و تغییرات فرهنگی در جامعه ی شهری اصفهان. *فصلنامه آموزه*، ۱۹ - ۲۴.
- اعتمادی فرد، سیدمهدی، و حسین زاده، حسام، (۱۴۰۰). نگرش به بدن: تفاوت یا تعارض نسلی (مطالعه نگرش بدن مندی نوجوانان در شهر تهران). *فصلنامه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۴۷۱ - ۴۹۷.
- امام خامنه‌ای، (۱۳۷۹/۱۲/۰۹). *بیانات در جمع دانشجویان و اساتید دانشگاه صنعتی امیرکبیر*. بازیابی از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی): <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3053>
- امام خامنه‌ای، (۱۳۷۹/۰۲/۰۱). *بیانات در دیدار با جوانان در مصلای بزرگ تهران*. بازیابی از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی): <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3003>
- امام خامنه‌ای، (۱۳۸۱/۱۱/۱۵). *بیانات در دیدار مسئولان سازمان صدا و سیما*. بازیابی از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی): <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=7227>
- امام خامنه‌ای، (۱۳۹۰/۰۵/۱۹). *بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان*. بازیابی از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی): <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=16912>
- امام خامنه‌ای، (۱۳۹۲/۰۸/۲۹). *بیانات در دیدار پنجاه هزار فرمانده بسیج سراسر کشور*. بازیابی از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی): <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=24552>
- امام خامنه‌ای، (۱۳۹۲). *طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن*. تهران: انتشارات صهبا.

- امام خامنه‌ای، (۱۳۹۵/۰۳/۲۵). بیانات در دیدار مسئولان نظام. بازبازی از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی): <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=33371>
- امام خامنه‌ای، (۱۳۹۵/۰۵/۳۱). بیانات در دیدار ائمه جماعات مساجد استان تهران. بازبازی از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی): <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=34109>
- امام خامنه‌ای، (۱۴۰۰/۰۲/۲۱). بیانات در ارتباط تصویری با نمایندگان تشکلهای دانشجویی. بازبازی از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی): <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=47834>
- امام خامنه‌ای، (۱۴۰۱/۱۱/۱۹). بیانات در دیدار جمعی از فرماندهان نیروی هوایی و پدافند هوایی ارتش. بازبازی از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی): <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=51923>
- ایمان، محمدتقی، و نوشادی، محمودرضا، (۱۳۹۰). تحلیل محتوای کیفی. عیار پژوهش در علوم انسانی، ۱۵-۴۴.
- اینگلهارت، رونالد، (۱۳۷۳). تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی. تهران: کویر.
- بالس، کریستوفر، (۱۳۸۰). ذهنیت نسلی. ارغنون، ۱۰-۲۵.
- بهار، مهری، (۱۳۸۶). ابژه‌های دینی و هویت نسلی در ایران: با تکیه بر ابژه‌های عزاداری. مطالعات ملی بهار، ۸۵-۹۸.
- بهشتی، یاسر، (۱۴۰۰). استفاده نسل «زد» از رسانه‌های اجتماعی. آینده پژوهی رسانه، ۶۱-۸۰.
- پناهی، محمدحسین، (۱۳۸۰). فاصله نسلی و اختلافات خانوادگی و چگونگی برخورد با آن. مجله علوم انسانی دانشگاه الزهراء، ۷۷-۱۱۴.
- پناهی، محمدحسین، (۱۳۸۳). شکاف نسلی موجود در ایران و اثر تحصیلات بر آن. فصلنامه علوم اجتماعی، ۱-۴۱.
- ترکی، روح‌الله، و احمدی شکوه، علی، (۱۳۹۷). شکاف نسلی و عوامل تاثیرگذار در میان دانش آموزان آموزشگاه‌های زبان انگلیسی منطقه جنوب شرق تهران. پژوهش ملل، ۱۰۵-۱۱۸.
- جانعلیزاده چوب بستی، حیدر، و سلیمانی بشلی، محمدرضا، (۱۳۹۰). شکاف نسلی: توهم یا واقعیت. فصلنامه مطالعات جامعه شناختی جوانان، ۶۳-۱۰۰.
- چیت ساز قمی، محمدجواد، (۱۳۸۶). بازشناسی مفاهیم نسل و شکاف نسلی. پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه، ۸۵-۱۱۲.

- حیدرآبادی، ابوالقاسم، رمضانپور، امین، مجتبی، سیده سمیه، و فیروزمند، مجید، (۱۳۹۴). بررسی پدیده شکاف نسلی و عوامل اجتماعی موثر بر آن در بین والدین و دانشجویان (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل). *تغییرات اجتماعی فرهنگی*، ۴۳ - ۶۳.
- دانایی‌فرد، حسن، الوانی، سیدمهدی، و آذر، عادل، (۱۳۸۳). *روش‌شناسی پژوهش کیفی در مدیریت: رویکردی جامع*. تهران: انتشارات صفار-اشراقی.
- دباغی، آزاده، و ملک، امیرمهدی، (۱۳۸۹). ارائه روشی برای ارزیابی و رتبه‌بندی چشم‌انداز سازمان‌ها با استفاده از روش پژوهش آمیخته. *مدیریت صنعتی دانشگاه تهران*، ۵۷-۷۴.
- ربانی، علی، و محمدزاده یزد، عاطفه (۱۳۹۱). بررسی کیفی شکاف نسلی ارزشی بین مادران و دختران در مشهد با تاکید بر ارزش‌های دینی. *مجله جامعه‌شناسی کاربردی*، ۶۵ - ۸۸.
- رحمانی‌فضلی، عبدالرضا، (۱۳۹۶/۱۲/۰۲). نسل زد و آینده سیاست در ایران. (روزنامه ایران، مصاحبه‌کننده) سرود، مریم، (۱۳۹۳). مردم‌شناختی شکاف نسل‌ها با رویکرد نظریه مارگارت مید. تهران: آپار.
- شیرین بیان، اعظم، فتحی، سروش، و پیراهری، نیر، (۱۳۹۴). شکاف نسلی در ایران (مورد مطالعه خانواده‌های شهر گرمسار). *مجله پژوهش اجتماعی*، ۱۲۵ - ۱۵۰.
- صبوری خسروشاهی، حبیب، و توکلی نیا، نغسیه، (۱۳۹۱). بررسی تاثیر رسانه ملی در ایجاد شکاف نسلی. *مجله مطالعات رسانه‌ای*، ۱۰۹ - ۱۲۰.
- طولابی، زینب، و کمربگی، خلیل، (۱۳۹۲). تفاوت ارزشی در روابط والدین و فرزندان (بررسی و تبیین مساله تفاوت ارزشی در ایلام). *نشریه خانواده پژوهی*، ۲۰۵-۲۱۹.
- عیوضی، غلامحسین (۱۳۹۴). بررسی جامعه‌شناختی شکاف نسلی در ایران پس از انقلاب اسلامی با تأکید بر عناصر فرهنگی هویت ایرانی. *فصلنامه علمی پژوهشی اسلام و مطالعات اجتماعی*، ۹۰ - ۱۲۰.
- کمربگی، خلیل (۱۳۸۹). شکاف نسلی و جوامع در حال گذار بررسی و تبیین شکاف نسلی در ایلام. *فرهنگ ایلام*، ۱۸۶ - ۲۱۶.
- کیخا، احمد، و غلامرضا، ذاکر صالحی، (۱۳۹۹). بازنمایی تطبیقی چشم‌انداز و سیاست‌های نهاد آموزش عالی در هفت کشور جهان. *مجله جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، ۱۱۷ - ۱۵۱.
- مرادی، فهیمه، و براتلو، فاطمه، (۱۳۹۳). بررسی رابطه شکاف نسلی با میل به مصرف کالاهای فرهنگی میان نسل جوان با بزرگسال. *مدیریت فرهنگی*، ۸۱ - ۹۴.
- معیدفر، سعید، (۱۳۸۳). شکاف نسلی یا گسست فرهنگی (بررسی شکاف نسلی در ایران). *مجله مطالعات جامعه‌شناختی*، ۵۵ - ۸۰.

Bizaer, M. (2022). Iran's rising Generation Z at the forefront of protests. Middle East Institute.

- Charmaz, K., & Bryant, A. (2008). Grounded Theory. In L. M. Given, The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods (pp. 374-377). California: Sage Publication.
- Corbin, J. M., & Strauss, A. L. (1998). Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory. SAGE.
- Creswell, J. W. (2003). Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. Sage.
- Durkheim, E. (1973). On Morality and Society. Chicago: The University of Chicago Press.
- Giddens, A. (2013). Modernity and self - Identity: Self and society in the late modern age. Polity Press.
- Glaser, B. G. (1978). Theoretical sensitivity: advances in the methodology of grounded theory. Sociology Press.
- Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967). The discovery of grounded theory: strategies for qualitative research. Aldine Pub. Co.
- Koksai, M. (2019). Differences among baby boomers, Generation X, millennials, and Generation Z wine consumers in Lebanon: Some perspectives. Emerald Publishing.
- Kolesnikov, A., & Volkov, D. (2022). Will a New Generation of Russians Modernize Their Country? Carnegie Endowment for International Peace.
- Kuliah, K. (2022). Gen Z: Challenges and Opportunities for Indonesia. Tanoto Foundation.
- lee, J. (2001). A grounded theory: integration and internalization in ERP adoption and use. s.n.
- Mannheim, K. (1952). The Problem of Generations. Routledge and Kegan Paul.
- McKinsey & Company. (2018). 'True Gen': Generation Z and its implications for companies. New York: McKinsey & Company Co.
- Minter, A. (2022). China's Generation Z Isn't Lying Flat Anymore. Bloomberg Institute.
- Nabil, J. (2021). Gen Z And Millennial Users Of Augmented Reality In UAE, Saudi Arabia To Rise By 2025. Forbes Middle East.
- Obaid, R. (2021). Saudi gen z admirers. Arab News.
- Parker, K., & Igielnik, R. (2020). n the Cusp of Adulthood and Facing an Uncertain Future: What We Know About Gen Z So Far. Washington DC: Pew Research Center.
- Scholz, C., & Rennig, A. (2019). Generations Z in Europe: Inputs, Insights and Implications. Emerald Publishing.
- Stone, M. (2021). Gen-Z: They Crave Stability And Trust, So Give It To Them. Forbes Magazine.

